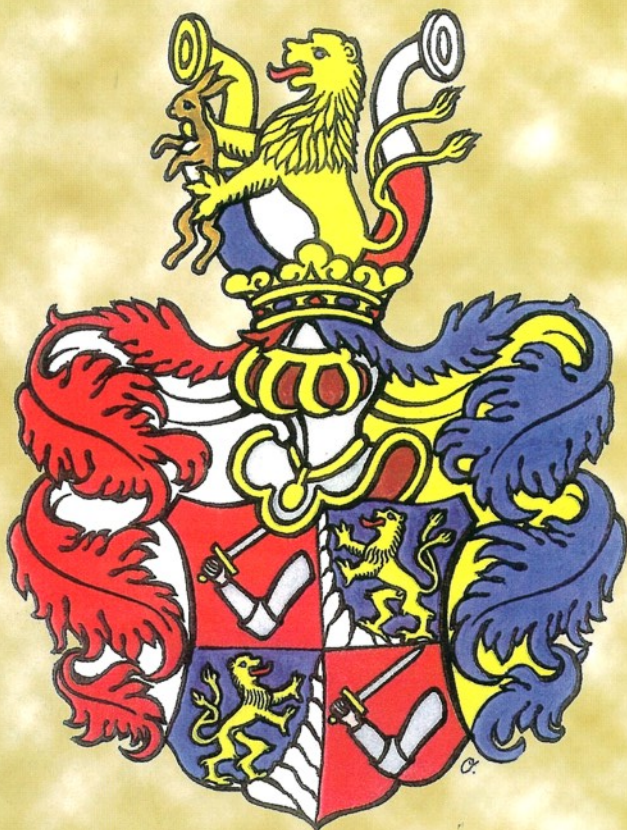


Česká genealogická a heraldická společnost v Praze



# Genealogické a heraldické listy



1/2000

---

## GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ LISTY 1/2000 - OBSAH

---

Slovo na úvod (1)  
*Jan Podhola*

GHL v novém (2)  
*Marek Starý*

Životní jubileum PhDr. Ing. Jaroslavy Honcové - Střeskové, CSc. (3)  
*Karel Černý*

### MISCELLANEA

Rod Hásů z Hartenfelsu (9)  
*Jiří Hás*

Výměna vsí panství karlštejského v roce 1597 (13)  
*Marie Fraňková*

Nárůst terénní vlny u kostelů od 14. století (19)  
*† Jaroslav Honc*

### LITERATURA

I. Recenze (21)

II. Anotace (24)

III. Akce, zajímavosti (25)

### ZPRÁVY ZE SPOLEČNOSTI

Zpráva z Valné hromady (28)

Skončil desátý kurz pro pokročilé genealogy (34)

Nově přijatí členové v roce 1999 (36)

Ukončili členství nebo zemřeli v roce 1999 (37)

Průvodní slovo k Dotazníku (38)

Pátrá se po ... (40)

Den otevřených dveří v knihovně a kanceláři (40)

Příloha: *Znaková galerie - Třicet stavovských místodržících  
Zvolených v roce 1618 (1. část)*

Úvodní strana obálky: *erb Hásů z Hartenfelsu* (ilustrace Jan Oulík)

# Slovo na úvod

Jan Podhola

Vážení přátelé,

na začátku bych chtěl poděkovat všem členům, kteří nám popřáli vše nejlepší v novém roce a více času a klidu na práci. Rád toto přeji jménem svým a jménem členů Správního výboru i vám.

Jako každoročně se uskutečnila dne 26. února t. r. Valná hromada naší Společnosti. Kromě zprávy s hodnocením činnosti za uplynulý rok, zprávy o hospodaření a zprávy revizní komise, které jsou všechny uveřejněny v části *Zprávy ze společnosti*, proběhla doplňující volba členů správního výboru a revizní komise. Jména nově zvolených členů jsou rovněž uveřejněna v části *Zprávy ze společnosti*. Účast na letošní Valné hromadě překonala dosavadní rekordy i očekávání a svědčí o upřímném zájmu jak o genealogii, heraldiku a ostatní pomocné vědy historické, tak i dění ve Společnosti. To se začalo projevovat již v uplynulém roce zvýšenou korespondencí nejen s dotazy, ale i s náměty a připomínkami. Tento zájem nás velice těší. Pomáhá nám v naší práci a následně reagovat na vaše zájmy a potřeby. Věřím, že tento zájem nepohasne a projeví se i v kladné reakci vás všech na přiložený dotazník; průvodní slovo k němu je uveřejněno rovněž v části *Zpráv ze společnosti*.

Správní výbor na svém jednom ze svých zasedání přijal i koncepci činnosti a zaměření Společnosti. Je v ní mj. obsažena i snaha, již jednou prezentovaná, zvýšit vzájemnou informovanost a komunikaci. Tomu má napomoci i postupně prováděná „inovace“ GHL, o níž se více dočtete na následující straně v článku „GHL v novém“. Další z bodů koncepce je pomoc členům společnosti. Domnívám se, že vydávání metodologických příruček, na které byl v minulosti kladen důraz a které se stalo nosným programem Společnosti, byl a je sice záslužný čin, ale nemůže být cílem. Stejně tak pouhé zpracovávání vlastních rodokmenů. Proto bychom rádi činnost rozšířili na praktickou pomoc vám členům i práci mající význam pro širší veřejnost. Některé z cest jsou vytýčeny ve schváleném plánu práce na rok 2000.

Před členy správního výboru stojí ve druhém roce volebního období ještě řada naléhavých úkolů, jako pozůstatek neřešených nebo nedořešených záležitostí minulosti. Na to jasně ukázala nejen zpráva předsedy Společnosti přednesená na VH, ale i zpráva předsedy revizní komise, i když obě rovněž uváděly řadu splněných úkolů a pozitivních hodnocení. Dobrým základním kamenem pro splnění úkolů je současný správní výbor, který jako tým preferuje společný zájem a cíl před zájmy a cíly individuálními. Věřím, že vzájemnou spoluprací a podporou se podaří úkoly plnit a rozvíjet Společnost k všeobecnému prospěchu.

Závěrem vám chci ještě jednou popřát v „magickém“ roce 2000 magickou přitažlivost k vašemu koníčku (či koni?), splnění všech předsevzetí, která jste si dali, mnoho zdraví a řadu badatelských úspěchů.

# GHL v novém

*Marek Starý*

Ačkoli se naše Společnost snaží dělat pro své členy co nejvíce a zprostředkovávat jim pokud možno co nejvíce výhod, všem společným a pro celou řadu zejména mimopražských členů jediným poutem s ní zůstává spolkový časopis. Tento je také zároveň vizitkou Společnosti ve vztahu k vnějšku, to jest k odborné veřejnosti, množství laických, dosud neorganizovaných zájemců o genealogii, heraldiku a další pomocné vědy historické a konec konců všem, kterým se lhotejno jakou cestou a z jakého důvodu dostane do ruky. S ohledem na tuto nepopíratelnou skutečnost je jasné, že na jeho odborné, jazykové i grafické kvalitě má Společnost obzvláštní zájem.

Jak jste bezpochyby zaznamenali, již v uplynulém roce doznaly Genealogické a heraldické listy řady změn a do značné míry změnily svůj image. V letošním roce bude tato přeměna víceméně dovršena, jakkoli se samozřejmě budeme i nadále snažit časopis všemi možnými způsoby vylepšovat.

První změnou, již se bezpochyby sluší zmínit, je opuštění dogmatického vydávání časopisu ve dvojčíslech. Snaha o zintenzivnění kontaktu mezi Společností, respektive jejím vedením, a všemi členy nás vede k tomu, že se časopis pokusíme vydávat častěji, tedy minimálně třikrát ročně. Proto také toto číslo nese označení 1/2000; druhé číslo byste měli obdržet někdy v polovině roku.

Zásadním obsahovým obohacením časopisu by měla být rubrika „Literatura“, v níž bychom Vás chtěli prostřednictvím recenzí či alespoň kratičkových anotací seznamovat s nově vycházejícími pracemi, týkajícími se předmětu našeho společného zájmu, tj. genealogie, heraldiky, popřípadě dalších pomocných věd historických, a upozorňovat na různé jiné zajímavosti, jako například výstavy, přednášky a podobně. Apelujeme přitom především na mimopražské členy, aby neváhali upozornit nás na regionální publikace a periodika, jichž v současné době vychází nepřeberné množství a v nichž bývá obsažena celá řada skutečně zajímavých prací - není v silách jedince či úzké skupiny tuto větev vydavatelských počinů sledovat, tím spíše, že nemalá jejich část je skutečně dostupná pouze na území příslušného regionu.

Také grafická podoba Listů se do určité míry změnila. Kromě atraktivnější obálky by přínosem měl být prostřední dvojlist, který by měl být do budoucna věnován, po vzoru někdejšího, byť toliko epizodického „zásobníku erbů“, barevným heraldickým ilustracím, vždy s určitou jednotící tematikou. Na začátek Vám v tomto a několika příštích číslech nabídneme erby třiceti direktorů českého stavovského povstání z let 1618 - 1620. Chtěli bychom touto cestou mimo jiné splatit určitý dluh vůči heraldice, jež bývá, ač obsažena v názvu Společnosti, ve srovnání s genealogií přeci jen do značné míry opomíjena.

Dalších, marginálních změn si při čtení tohoto čísla jistě povšimnete sami. Závěrem mi dovoluji, abych znovu zopakoval, že náš společný časopis může být pouze takový, jaký si ho sami uděláme, a znovu Vás vyzval, abyste se nebáli „odtajnit“ výsledky své práce a přispěli osobně k neustálému zvyšování jeho kvality.

# Životní jubileum PhDr. Ing. Jaroslavy Honcové - Střeskové, CSc.

*Karel Černý*

Jako prvního jubilanta v přelomovém, kulatém roce 2000 srdečně zdravíme v našem časopise paní PhDr. Ing. Jaroslavu Honcovou - Střeskovou, CSc., historičku, archivářku a dlouholetou aktivní členku naší Společnosti.



Narodila se 5. února 1930 v Praze v rodině MUDr. Alexandra Libického, který působil řadu let ve Státním zdravotním ústavu pro zkoumání potravin a byl ve svém oboru činný i publikačně. Po maturitě na reálném gymnáziu vystudovala na filozofické fakultě UK obor historie a archivnictví (1953) a postupně dosáhla titulu kandidátky historických věd (leden 1978) a doktorky filozofie (listopad 1978). Již během univerzitních studií se zaměřila na dějiny zemědělství, kterým věnovala i kandidátskou disertační práci „Zemědělské výrobní družstevnictví za předmnichovské republiky“. Její další

odborný růst velmi ovlivnilo i dálkové studium na Vysoké škole zemědělské (fakulta provozně-ekonomická) v letech 1958 - 1963, kde dosáhla titulu inženýra. Stačila se přitom věnovat i studiu jazyků a složit státní zkoušky z němčiny a francouzštiny.

Profesní dráhu historika nastoupila ve Státním archivu zemědělském jako pomocná vědecká síla (kopista) ještě jako posluchačka filozofické fakulty v roce 1950 a v různých funkcích v zemědělském resortu v ní úspěšně pokračovala až do odchodu do důchodu v roce 1990. Na její archivářskou a badatelskou činnost měly vliv četné organizační změny v 50. a 60. letech: změna názvu Státního archivu zemědělského na Ústřední zemědělsko-lesnický archiv, který byl zároveň historickým oddělením Československé akademie zemědělských věd, začlenění zemědělsko-lesnických archivů do archivní organizace ministerstva vnitra v roce 1956 a zřízení Kabinetu dějin zemědělství a lesnictví v ČSAZV ze zmíněného historického oddělení. Tehdy zůstala v Kabinetu, zatímco její budoucí manžel dr. Jaroslav Honc přešel do Státního ústředního archivu. V roce 1960 byl Kabinet, který se zabýval výhradně historickým výzkumem, vtělen do Zemědělského muzea, kde dr. Honcová vedla též sbírku písemných dokladů, obsahující zejména literární pozůstalosti zemědělských a lesnických odborníků. Kromě toho pracovala samostatně na několika výzkumných úkolech: historický výzkum příčin kolísání sklizní; hospodářský a sociální vývoj české vesnice (vzorová historická monografie obce Chýně, okres Praha - západ); vývoj způsobu hnojení.

V roce 1966 přešla do Institutu sociologie venkova a historie zemědělství při Výzkumném ústavu zemědělské ekonomiky, aby se zde věnovala nejnovějším dějinám zemědělství, a to i po přetvoření Institutu v sociologické oddělení VÚEZVŽ (1971).

Pro UNESCO vypracovala metodiku historických monografií vesnice, vedla kolektiv autorů, kteří se tematikou monografií vesnice zabývali a pracovala i na tzv. výzkumu pamětníků. Obojí mělo vazbu na genealogii. V tomto období vypracovala svou kandidátskou práci z dějin zemědělského družstevnictví, v níž se věnovala tematice výrobních zemědělských družstev za První republiky. V letech 1971 - 1979 jako samostatný a později vědecký pracovník vedla cenný archiv VÚEZVŽ, v letech 1979 - 1985 opět spolupracovala na výzkumném úkolu řízení sociálního rozvoje v zemědělství a potravinářském průmyslu a na projektu sociálního rozvoje okresu Kroměříž. V roce 1985 jí ředitel Ústavu přidělil zpracování dějin této instituce od jejího založení v roce 1912.

I po odchodu do důchodu je dr. Honcová literárně činná, zejména v oblasti regionálních dějin. Spolupracovala s katedrou humanitních věd České zemědělské univerzity na sociologicko-historických monografiích vybraných vesnic a zpracovala historickou část monografie obce Chýně, která je součástí mezinárodního výzkumu, organizovaného univerzitou v Tokiu s cílem zachytit společenské proměny na vesnici v postkomunistických státech. O výsledcích této práce referovala na XVIII. mezinárodním historickém kongresu v Montrealu (1995). Z aktivit posledního období lze ještě uvést práci ve Státním okresním archivu Praha - východ, tehdy se sídlem v Nehvizdech, kde v letech 1994 - 1995 zpracovala katalogy listin a vyhledala veškerý archivní materiál k dějinám Říčan.

Zejména však působila jako vědecká redaktorka a vedoucí redakční rady sborníku Kapitoly z dějin Říčan, do kterého přispěla řadou statí. Jako autor a člen redakční rady se na tomto obsáhlém díle podílel i PhDr. Jaroslav Honc, historik, archivář a genealog. Byla to bohužel jeho práce poslední, jeho smrt 1. března 1999 ukončila plodnou spolupráci manželů Honcových, trvající od uzavření manželství v roce 1970 (prvním manželem dr. Honcové byl akademický sochař Jaroslav Střeska, 1923 - 1964).

Připojená výběrová bibliografie literárních prací dr. Honcové zahrnuje především dějiny našeho zemědělství od 16. století do současnosti. Jsou tu zastoupeny monografie vesnic, regionální dějiny, vývoj zemědělských věd a výzkumu, zemědělské družstevnictví a školství, problematika smolných knih, biografie, výzkum pamětníků, genealogie...

Do dalších let je dr. Honcové třeba přát, aby si udržela svou obdivuhodnou aktivitu, aby mohla splnit své badatelské záměry v oblasti historické i genealogické a archivně zpracovat bohatý literární odkaz svého zesnulého manžela. A aby i nadále pokračovala v redakční radě Genealogických a heraldických listů, kde nepřetržitě působí již od roku 1979. Její dlouholetou záslužnou činnost na tomto poli ocenila ostatně i letošní valná hromada naší Společnosti, která dr. Honcové udělila vyznamenání nejvyšší - čestné členství.

## Bibliografie:

- 1) Bibliografie československých dějin zemědělství a lesnictví z let 1953 - 1956. Historie a musejnictví 2, 1957, 213 - 242.
- 2) Bibliografie československých dějin zemědělství a lesnictví za rok 1957. Historie a musejnictví 3, 1958, 139 - 160.
- 3) Pokus o zúrodnění písčitých půd na Bzeneckém panství v letech 1827 - 1835. Historie a musejnictví 3, 1958, 161 - 172 (spolu s Z. Beranem).
- 4) *Kolísání obilních výnosů v Čechách v letech 1870 - 1920. Vědecké práce z dějin zemědělství a lesnictví 1959, 85 - 103 (spolu s A. Jančíkem).*
- 5) Materiály pro Přehled dějin československého zemědělství: 1. Sociální pohyb domkářů a bezzemků (1961), 2. Hospodářské spolky a úvěrní družstva (1962).
- 6) *Hospodářský a sociální rozvoj obce Chýně (Historická monografie). Vědecké práce Zemědělského muzea 3, 1963, 15 - 106.*
- 7) Metodika historické monografie vesnice v českých zemích. Agrikultúra 2, 1963, 255 - 276 (spolu s E. Janouškem a A. Jančíkem).
- 8) K nedožitým sedmdesátinám Doc. Dr. Václava Černého. Agrikultúra 3, 1964, 175 - 178.
- 9) Fričova sbírka rukopisů v Zemědělském muzeu na Kačině. Agrikultúra 4, 1965, 217 - 225.
- 10) Registrace změn zemědělské výroby v kronikách. Agrikultúra 4, 1965, 249 - 255.
- 11) *Působení Kristiána Karla Andrého v českých zemích. Vědecké práce Zemědělského muzea 6, 1966, 255 - 272.*
- 12) *Méthodes des monographies historiques du village. Institut sociologie venkova a historie zemědělství, 1966 (cyklostyl pro UNESCO), s. 17.*
- 13) Za Doc. Ing. Aloisem Jančíkem. Sociologie a historie zemědělství 5, 1969, 86 - 87.
- 14) Verdienste des Christian Karl André um den Fortschritt in der Landwirtschaft und um die Anfänge des Musealwesens. Acta museorum agriculturæ 1969, 95 - 101.
- 15) Historik moravských a slovenských lesů. Vědecké práce Československého zemědělského muzea 9, 1969, 7 - 16.
- 16) Charakteristika různých forem kooperace v socialistickém zemědělství. Sociologie a historie zemědělství 9, 1973, 13 - 24.
- 17) *Vývod kardinála Galena a průměrný věk šlechtických žen 1495 - 1920. Listy GHSP, 4. řada, 1976, 17 - 22.*
- 18) *Metoda a výsledky historických monografií vesnice. Československé zemědělské muzeum, Prameny a studie 16, 1976, 1 - 80.*
- 19) Vývoj zemědělského družstevního školství a vyučování družstevnictví v českých zemích. Československé zemědělské muzeum, Prameny a studie 16, 1976, 115 - 141.
- 20) Anketa o využívání informačních pramenů výzkumnými pracovníky. Zemědělská informatika 4/1976, 148 - 156.
- 21) K pětasedmdesátým narozeninám prof. Dr. Ing. Dr. h. c. Františka Loma, DrSc. Sociologie zemědělství 12, 1976, 1 - 2.
- 22) Vzpomínka na prof. Dr. Ing. Jana Taubera. Sociologie zemědělství 12, 1976, 77 - 78.
- 23) Sociální struktura české vesnice v letech 1945 - 1949 ve světle monografického studia. Sborník ČSS 3, sekce sociologie venkova 3/1977, 221 - 239.
- 24) Význam fondů archivu VÚEZVŽ a metody jeho zpracování. Zemědělská informatika 3/1978, 101 - 106.



- 25) Zemědělské výrobní družstevnictví za předmnichovské republiky. Kandidátská práce obhájená 1978, 320 s.
- 26) *Společenské přeměny ve Vranovicích v 19. a 20. století. Minulostí západočeského kraje 15, 1979, 61 - 93.*
- 27) *K metodě a výsledkům srovnávacího výzkumu životní úrovně rolníků za kapitalismu a družstevních rolníků. Sborník ČSS, sekce soc. venkova, 5/1979, 43 - 49.*
- 28) Společenské přeměny v československém zemědělství v období 1945 - 1960. Sborník ČSS, sekce soc. venkova, 6/1979, 68 - 76.
- 29) *Zemědělské a výrobní družstevnictví v předmnichovském Československu. Acta Universitatis Carolinae 1979, řada Philosophica et historica, 129 - 162.*
- 30) Společenské přeměny v československém zemědělství od r. 1945. Sociálně ekonomický vývoj československého zemědělství a perspektivy jeho dalšího rozvoje. Sborník Čs. VTS při VÚEZVž 1981, 31 - 54.
- 31) *Český historik a genealog Bohuslav Balbin. Sborník příspěvků z I. setkání genealogů a heraldiků v Ostravě 18. - 19.10.1980, Ostrava 1981, 57 - 60.*
- 32) *Genealogie a sociologie. Zpravodaj Klubu genealogů a heraldiků při Domu kultury pracujících VŽSKG Ostrava 5, 1983, 33 - 36.*
- 33) Daň z hlavy a soupis obyvatel Říčan. Heraldika a genealogie VI, 1983, 107 - 128.
- 34) *K metodě genealogického studia zemědělských rodin za kapitalismu a za socialismu. Sborník z II. setkání genealogů a heraldiků v Ostravě 15.-16.10.1983, Ostrava 1984, 76 - 79.*
- 35) Jaroslav Střeska. Zpravodaj Klubu historiografie 1/1984, 76 - 79.
- 36) Přínos českých hospodyňských škol k rozvoji zemědělské výroby a životního způsobu zemědělců. Vědecké práce Československého zemědělského muzea 1984, 261 - 277.
- 37) Perspektivní formy předškolních zařízení pro děti pracovníků v zemědělské výrobě. Sociologie zemědělství 21, 1985, 145 - 147 (spolu s C. Markovou).
- 38) Za Dr. Pavlem Kohnem. Sociologie zemědělství 21, 1985, 102.
- 39) *Metoda a výsledky generačního výzkumu zemědělských rodin. Sociologie zemědělství 22, 1986, 106 - 118.*
- 40) O nejzápadnější českou školu. Minulostí západočeského kraje XXIII, 1987, 137 - 146.
- 41) *Smolné knihy jako pramen pro genealogy (na příkladu říčanských smolných knih). Sborník z III. setkání genealogů a heraldiků v Ostravě 1986, Ostrava 1987, 38 - 42.*
- 42) Beitrag tschechischer Haushaltsschulen zur Entwicklung der Handwirtschaftlichen Wissenschaft und der Lebensweise der Landwirte. Acta museorum agriculturæ XXI, 1988, 47 - 50.
- 43) První české zemědělské výrobní družstvo. Sociologie zemědělství 24, 1988, 67 - 72.
- 44) Příspěvek k diferencovanému rozvoji vesnických sídel na příkladě obce Vranovice, okres Rokycany, in: Podmienky a činitele spoločnej dynamiky v poľnohospodárstve na vidieku. Seminár SSS ve Starej Lesnej 1989, Bratislava 1989, 137 - 142.
- 45) Vzájemné vazby sociologie venkova a historie zemědělství, in: Úkoly sociologie venkova v současných podmínkách. Seminář ČSS Kosova Hora 1990, Praha 1990, 80 - 90.
- 46) The Methods and Results of Between Generations Research in Rural Families. XIV. evropský sociologický kongres Giessen, červenec 1990 (referát)
- 47) Říčany a osobnost Antonína Švehly, in: Na památku Antonína Švehly, Říčany 1990, 31 - 34.
- 48) K životnímu jubileu doc. Schimmerlinga. Sociologie zemědělství 26, 1990, 139 - 141.
- 49) Antonín Švehla redivivus. Sociologie zemědělství 26, 1990, 151 - 153.



- 50) Dvě ztráty české genealogie v roce 1990 (Jaromír Prusík, zemědělský ekonom, agrárnícký novinář a genealog). *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze* 1-2/1991, 24 - 27.
- 51) *Vznik a význam zemských zemědělsko-účetnických ústavů v českých zemích. Vědecké práce Zemědělského muzea* 28, 1989 - 1990, 47 - 66.
- 52) Obnova Říčan a Říčanska po třicetileté válce. *Studie a zprávy* 11, 1991, 10 - 19.
- 53) *Zemědělský ústav účetnicko-spravovědný. Vědecké práce Zemědělského muzea* 29, 1991, 265 - 288.
- 54) *O rodině Viktora Dyka. Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze* 3-4/1991, 1 - 24.
- 55) K problematice zemědělských výrobních domkářských družstev. *Sociologie venkova a zemědělství* 28, 1992, 67 - 76.
- 56) *Vznik a rozvoj českých zemědělských družstev do roku 1938. Sociologie venkova a zemědělství* 28, 1992, 93 - 101.
- 57) Český genealog Karel Sklenář. *Genealogická ročenka* 1/1992, 34 - 37.
- 58) *Sociologie, historie, genealogie a jejich vzájemné vazby při společenském výzkumu venkova a zemědělství. Zemědělská ekonomika* 39, 1993, 889 - 895.
- 59) *Český historik a archivář PhDr. Václav Davídek. Archivní časopis* 43, 1993, 176 - 178.
- 60) První pozemková reforma na lichtenštejnském velkostatku Uhříněves. Československá pozemková reforma 1919 - 1935 a její mezinárodní souvislosti. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 21. a 22. dubna 1994, Uherské Hradiště 1994, 113 - 117.
- 61) Historie obce Chýně - pro tokijskou univerzitu Chiba pro srovnávací výzkum společenských proměn na vesnici postkomunistických zemí. Odevzdáno v roce 1995, 90 stran.
- 62) *Development of the Czech Country in the Course of Centuries, in: 18<sup>th</sup> International Congress of Historical Sciences Montreal, Round table 23: Systemic Transformation of Rural Societies of East-Central Europe before and after 1989*, 16 - 19.
- 63) XVIII. mezinárodní kongres historických věd. *Zemědělská ekonomika* 42, 1996, 43.
- 64) Vývoj českého venkova v průběhu staletí. *Zemědělská ekonomika* 42, 1996, 44 - 46.
- 65) XVIII. mezinárodní kongres historických věd. *Český časopis historický* 1/1996, 186 - 205 (spoluautorství, text na s. 192 - 193).
- 66) Vývoj kriminality a hrdelního soudnictví ve světle říčanských smolných knih. Sborník příspěvků z konference, konané v Pardubicích 21. - 22.9.1995, Pardubice 1996, 109 - 118.
- 67) *Říčanské tuhé právo, in: Kapitoly z dějin Říčan (kapitola 8), Říčany 1997, 121 - 128.*
- 68) *Zkáza Říčan za třicetileté války a jejich obnova, tamtéž (kapitola 11), 151 - 162.*
- 69) *Městská správa v Říčanech za feudalismu, tamtéž (kapitola 12), 163 - 172.*
- 70) *Obnova hrdelního soudu v Říčanech a jeho působení v letech 1667 - 1765, tamtéž (kapitola 13), 173 - 186.*
- 71) *Říčanské cechy, tamtéž (kapitola 14), 187 - 194.*
- 72) *O dávných říčanských kantorech, tamtéž (kapitola 15), 195 - 196.*
- 73) *Marie Terezie, vévodkyně Savojská a její Říčany, tamtéž (kapitola 16), 197 - 210.*
- 74) *Vznik a rozvoj říčanské rekreační oblasti do roku 1945, tamtéž (kapitola 22), 287 - 304.*
- 75) *Antonín Švehla a Říčany, tamtéž (kapitola 23), 305 - 310.*
- 76) *První pozemková reforma na Říčansku, tamtéž (kapitola 25), 319 - 330.*
- 77) *První tři historiografové města Říčan, tamtéž (kapitola 29), 375 - 380.*
- 78) *Literatura a prameny, tamtéž (kapitola 30), 381 - 384.*
- 79) *Náš rozhovor s PhDr. Ing. Jaroslavou Honcovou, CSc., vědeckou redaktorkou Kapitoly z dějin Říčan (hovořil PhDr. Jaroslav Vojtěch). Říčanský kurýr* 6/1997, 4 - 7.

- 80) Genealogie a sociologie. Genealogické a heraldické listy 1-2/1997, 29 - 30.
- 81) Mučení jako metoda výslechu. České vězeňství 2/1997, 68 - 70.
- 82) K životnímu jubileu PhDr. Emanuela Janouška (1897 - 1970). Genealogické a heraldické listy 3-4/1997, 3 - 4.
- 83) *Sociální postavení domkářů a bezzemků v poslední fázi feudalismu (1781 - 1848). Genealogické a heraldické listy 3-4/1997, 29 - 37.*
- 84) Vůně dřeva (K 75. nedožitým narozeninám Jaroslava Střesky). Lidové noviny 24.3.1998
- 85) František Palacký a F. L. Rieger v Radošovicích v roce 1866. Říčanský kurýr 6/1998, 9 - 10.
- 86) *Československý státní archiv zemědělský a jeho osudy, in: Podíl Františka Kutnara a agrárního dějepisceví na formování obrazu české minulosti. Sborník referátů z vědecké konference, konané ve dnech 24. - 25. dubna 1998 v lázních Sedmihorkách, Semily 1998, 109 - 124.*
- 87) Patron šumavských škol (Josef Libický 140. výročí narození). Lidové noviny 20.1.1990, s. 11
- 88) Historikové sněmovali (VIII. sjezd historiků). Říčanský kurýr 8-9/1999, 19.
- 89) Institut sociologie venkova a historie zemědělství. Zemědělská ekonomika 45, 1999, 526 - 528. (spolu s Evou Němcovou).
- 90) Úloha českých hospodářských spolků v rozvoji zemědělského pokroku. Genealogické a heraldické listy 3-4/1999, 38 - 48.

*Uvedená bibliografie je výběrová. Nejsou v ní zahrnuty práce ryze sociologické, informativní články v populárních časopisech a v denním tisku ani recenze a scénáře výstav. Zvláště pozoruhodné články jsou zvýrazněné kurzívou.*

---

# MISCELLANEA

---

## Rod Hásů z Hartenfelsu

*Jiří Hás*

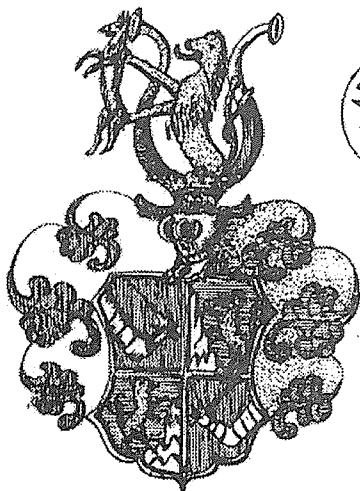
Rod Hásů pocházel z Retzu v Horní Falci. Byla to tedy rodina německá, jejíž člen Jeroným se u nás vyskytuje již v roce 1584 jako majitel mlýna u Ronšperka<sup>1)</sup>. Později se syn tohoto Jeronýma Linhart (Leonard) stal kolem roku 1600 poštmistrem a mýtným (celním výběrčím) v Klenčí. Ve službách Lamingenů z Alberneuthu se stal hejtnanem jejich statků a tato funkce přešla i na jeho syna Jana Jeronýma.

Již v době, kdy byl celním výběrčím, sypaly se na hlavu Linhartovu stížnosti od domažlických formanů za údajné nadřizování jejich německým konkurentům. Jako hejtnana si jej málo vážil i sám Volf Vilém Lamingen. Jednal s ním jako s nevolníkem a ten se proto obrátil o pomoc a zastání k Maxmiliánu Bavorskému, který za něho intervenoval v roce 1637 u císaře Ferdinanda. Císař nařídil vyšetření celé záležitosti a ustanovil k tomu komisaře. Jako odvetu podala na Linharta stížnost Barbora Lamingenová, vdova po Volfovi. Podle ní jí hejtnan nepředložil účty ze svého hospodaření. Když se nemohla dočkat rozhodnutí komise, dala jej prostě vsadit do vězení ve Sv. Kříži. Komisařům pak vše omluvila tím, že se Linhart účastnil v roce 1618 rebelie a že posléze zavraždil jakéhosi sedláka v Klenčí na louce „beze vší příčiny“. Nakonec byl Linhart propuštěn na kauci a v roce 1639 se opět objevuje ve funkci výběrčího císařských pomeznicích cel<sup>2)</sup>.

Patrně od roku 1633 byl chodským hejtnanem Linhartův syn Jan Jeroným, kterého císař Ferdinand II. povýšil majestátem z 6. května 1633 za vojenské zásluhy - vyznamenal se v bitvě na Bílé hoře v císařském vojsku - do šlechtického stavu s predikátem „z Hartenfelsu“. Jan Jeroným byl obdařen tímto znakem: štít čtvrcený, v prvním a čtvrtém červeném poli vzhůru k pravé straně obrácená obrněná paže ocelové barvy, které svírá v holé zaťaté pěsti meč s pozlaceným křížem, ve druhém a čtvrtém modrém poli ke středu štítu obrácený zlatý dvouocasý lev s otevřenou tlamou a červeným jazykem vrhající se na stříbrnou skálu. Na štítě stojí korunovaná turnajová přilba s přikryvadly červeno-stříbrnými a modro-zlatými. Klenotem jsou dva rohy, pravý zlato-modře a levý stříbrno-červeně dělený, a mezi nimi zlatý dvouocasý lev, držící v předních spárech zajíce přirozených barev<sup>3)</sup>. 5. října 1641 byl do šlechtického stavu povýšen i Linhart Hás s druhým synem Janem Adamem, přičemž obdrželi totožný erb<sup>4)</sup>.

V roce 1623 byl Jan Jeroným Hás přijat za „spoloususeda“ v Domažlicích, kde vlastnil dům v kostelní čtvrti nedaleko fary a dvorec na týnském předměstí s některými pozemky, jak nám dokazují zápisy např. v dochované domažlické knize trhové. V roce

---



† Hásů z Hartenfelsů †

† Kral. z Lohau sayndt Goldt mit einem Ingealtent  
 Woiwit und Key außgefflagana Zierge, die  
 4 goldene Lohau in 2 und 2 faldt 1 dinsten  
 mit demsel firden, firden auf den Waißer,  
 falden in obra goldene Loh faldet ein ganz  
 der lün lüf farby bränneligen falden mit ei-  
 nem Waißer brün d. und Waißer!

(Vyobrazení a popis erbu Hásů z Hartenfelsů ve sbírce Rudolfa Vratislava z Mitrovic v Archivu Národního muzea v Praze)

1625 byl dokonce zvolen do funkce domažlického primátora, v níž ale nebyl úspěšný, neboť narazil na odpor obyvatelstva při své podpoře katolické reformaci. V roce 1635, již jako chodský hejtman, koupil od Zikmunda Chlumčanského z Přestavlk klášterní dvůr Rejkovice u Dražanova za 1 100 kop míšeňských a v roce 1637 se stal spolujednatel statku Mělnice u Domažlic. Rejkovice převzal i s dluhy na nich vázajícími a splácel je po 100 kópách původnímu majiteli - pivoňskému klášteru. Splátky však přestal plnit, a tak v roce 1646 o dvůr exekucí přišel.

Oba Hásové, Linhart i jeho syn Jan Jeroným, půjčovali peníze jak Chodům, tak císařským, a to způsobem „podvodným“, což dokazují dochované petice domažlických císaři v archivním fondu Stará manipulace, popisující vleklý spor Hásů s Lamingeny. Ještě v roce 1642, po smrti Linhartově, požadovala Barbora Lamingenová, opět provdaná Royová, účty na jeho synovi, ale bezúspěšně. Spor se táhl až do roku 1653, kdy vyznívá do ztracena. Na svých finančních transakcích Hásové značně zbohatli, a tak vznikly o příčinách jejich zbohatnutí různé pověsti. Například podle Balbína zbohatli nálezy vzácných minerálů a nerostů, z nichž jeden zvláště krásný prodali dokonce císaři Rudolfovi II. Ten si z něho nechal prý udělat číši na víno. Jiná pověst praví, že našli na poli nedaleko Klenčí celý prut zlata<sup>5)</sup>.

Na druhou stranu se ale dovídáme, že při křtu Marie Markéty, dcery Jana Adama Háse a jeho manželky Evy Kateřiny ze Seckendorfu, dne 22. ledna 1648 byli kmotry kromě urozené paní Marie Markéty Lamingenové též Fridrich Volf a Ferdinand Lamingenové. Jan Adam však nestačil svoji dceru vychovat. Byl zabit Švédy zanedlouho po křtinách, dne 6. dubna 1648 při napadení Klenčí<sup>6)</sup>. Jeho starší bratr Jan Jeroným, který skonal kolem roku 1663, měl s manželkou Kateřinou neznámého rodu asi jediného syna Jana Jindřicha, narozeného kolem r. 1630. Ten se připomíná v roce 1654 jako rychtář v Klenčí, pak ještě v l. 1698 - 1699 při prodeji některých nemovitostí. Skonal roku 1701.

Jan Jindřich byl třikrát ženatý. S první manželkou Eliškou Kantorovicovou z Hořiměřic, dcerou domažlického erbovního měšťana Jana Kantorovice z Hořiměřic, neměl potomků. Z druhého manželství s Kordulou Felixovou ze Streitenau, dcerou domažlického primátora Pavla Felixe ze Streitenau, měl syny Jana Nepomuka Šebestiána a Zikmunda. A konečně z třetího manželství s Evou Koránkovou z Lumenštejna, dcerou jiného domažlického erbovního měšťana Daniela Koránka z Lumenštejna, měl dceru Evu, která se provdala za Jana Kryštofa Kosche. Starší ze synů Jana Jindřicha Háse, Jan Neomuk Šebestián, proslul svým rozhodným postojem jako přisedící soudu proti Janu Sladkému-Kozinovi v roce 1695<sup>7)</sup>. Zemřel v roce 1717. S manželkou Dorotou Vodňanskou měl syna Jana Nepomuka a sedm dcer, z nichž jménem známe pouze Annu Maxmiliánu († 1740).

Druhý syn Jana Jindřicha Zikmund byl císařským plukovníkem a zemřel svobodný asi v roce 1708, soudíc podle závěti z tohoto roku, ve které odkázal velkou část majetku domažlickým augustiniánům<sup>8)</sup>. Jedná se o poslední publikované zmínky o členech tohoto rodu, i když některé indicie by mohly nasvědčovat jeho dalšímu, „nešlechtickému“ pokračování.

## Rodokmen Hásů z Hartenfelsu

JERONÝM  
1584 v Čechách  
oo N. N.

LINHART  
1600 v Klenčí  
† 1642  
oo N. N.

JAN JERONÝM  
† okolo 1663  
oo Kateřina N.

JAN ADAM  
† 6.4.1648  
oo Eva Kateřina ze Seckendorfu  
(2. oo Karel Hennemann-  
Itermann)

JAN JINDŘICH  
† 1701  
1.oo Eliška Kantorovicová  
z Hořiměřic  
2.oo Kordula Felixová ze Streitenau  
3.oo Eva Koránková z Lumenštejna

Marie Markéta  
oo 1663 Jan Fridrich  
ze Schirringu

JAN NEPOMUK ŠEBESTIÁN  
† 1717  
oo Dorota Vodňanská

ZIKMUND  
† okolo 1708  
císařský plukovník

Eva  
oo Jan Křištof  
Kosch

JAN NEPOMUK

Anna Maxmiliána

6 dcer

## POZNÁMKY

- 1) B. Strér, Domažlické rodiny erbovní, Domažlice 1930, s. 31 - 34.
- 2) F. Roubík, Dějiny Chodů u Domažlic, in: Sborník archivu ministerstva vnitra ČSR, sv. 4-5, Praha 1931.
- 3) SÚA Praha, Saalbuch 44, fol. 802 - 812; DZV 552 H 17; viz A. Doerr, Der Adel der böhmische Krönländer, Prag 1900, s. 114; Archiv Národního muzea v Praze sb. CH, karton č. 8, Haas z Hartenfelsu.
- 4) SÚA Praha, Saalbuch 55, pag. 208 - 219; A. Doerr, op. cit., s. 123.
- 5) Podle Balbína popisují tyto pověsti zejména J. Š. Baar, F. Teplý, Klenčí, městečko na Chodsku, Praha 1909, s. 43; jejich finanční a jiné transakce popisují zmiňovaní Roubík a Strér.
- 6) B. Strér, op. cit., s. 33.
- 7) F. Roubík, K. Váchal, Boj chodského lidu, Plzeň 1962.
- 8) B. Strér, op. cit. 33, závěť porížena 8. března, ve skutek uvedena v roce 1714.

## **Výměna vsí panství karlštejnského v roce 1597**

*Marie Fraňková*

Dne 15. února 1597 jednali stavové království českého na zemském sněmu o výměně vsí Chyňavy a Hýskova z panství karlštejnského do panství křivoklátského za náhradu. V knize Sněmy české IX, 1595 - 1599, jsou ve třech částech záznamy o jednání v této záležitosti<sup>1)</sup>. V Státním ústředním archivu v Praze se dochovala korespondence českých pánů s křivoklátským hejtmanem Janem Jindřichem Prokholferem a Pavlem Siglerovským z Getensdorfu, hejtmanem královodvorským, ve stejné záležitosti, tj. ve věci výměny uvedených vsí<sup>2)</sup>.

Již dříve, než jsem začala tyto 400 let staré dopisy a záznamy prohlížet, setkala jsem se s informací, že ves Chyňava byla z panství karlštejnského vyměněna do panství křivoklátského za vesnici Korno a jako hlavní důvod bylo uvedeno „pro zaokrouhlení panství“. Takový důvod by byl stejně tak krásný, jako jsou krásné křivoklátské lesy. Z výše uvedených dokumentů a hlavně z toho, co v pozdějších letech následovalo, jsem zjistila, že tomu tak nebylo. Předkládám tedy záznamy staré 400 let a připojuji své osobní hodnocení, jak se jeví tehdejší situace nyní. V průběhu práce na svém rodokmenu a při sepisování historie Chyňavy jsem mohla poznat, jaký vliv měla tato transakce na život chyňavských obyvatel.

### Situace před rokem 1597

Od roku 1348, tj. po dostavění hradu Karlštejna, patřila ves Chyňava z rozhodnutí krále Karla IV. k panství karlštejnskému a platila ospy tamnímu děkanství. Zachované



dokumenty o placení těchto dávek jsou uvedeny v I. části studie Zprávy a dokumenty o obci Chyňavě<sup>3)</sup>. Taková byla situace 250 let.

V okolí Chyňavy, Železná a Hýskova se vyskytovala naleziště železné rudy. Mimo to byly kolem Chyňavy rozsáhlé lesy a dostatek dříví k pálení dřevěného uhlí. Primitivní výroba železa tu probíhala odedávna. Modernější zpracování rudy umožňoval hamr, pro jehož zřízení byly vhodné podmínky na řece Berounce v nedalekém Hýskově, kde existovala asi od 14. století Stará Huť.

Tyto souvislosti byly asi důvodem, proč bylo nutné přearařit Chyňavu a Chyňavské od Karlštejna ke Křivoklátu, neboť pod správou křivoklátského panství se rozšiřovala železářská výroba. Pro její plynulost bylo nutné rychleji dovozet rudu do Staré Huti a dodávat stále větší množství dřevěného uhlí. Je pravděpodobné, že už tehdy se ve Staré Huti a později také v Nové Huti vyráběly zbraně. První zprávu o zbrojní výrobě z roku 1706 popisuje podle archivních pramenů Rudolf Maxera<sup>4)</sup>. Podle něj se jednalo o výrobu dělového střeliva v Nové Huti. Uvádí se:

„Podle zachovalého dopisu hejtmána křivoklátského hraběti Valdštejnovi, přišla objednávka do novohuťské slévárny na bomby dvojího druhu: jedny 120 liberní, druhé 90 liberní. K jejich výrobě bylo zapotřebí 8.750 liber surového železa. Poněvadž vysoké pece ve Staré Huti i v Nové Huti vyrobily do roka 6.800 centů, bylo možné přistoupit na dodávku 2.000 kusů obojího druhu. Lití těchto bomb vyžadovalo dobu asi 8 měsíců.

Další důkaz o existenci továrny na zbraně v Nové Huti - Nižbora je dopis válečné rady Rex imperatoriam Reqiamque Majestatem in Consilio regio Bohemico aulico Vienn die 30. Mensis Septembris Anno Domini 1720, podepsaný Leopoldem, hrabětem Šlikem, Františkem Ferdinandem Kinským, Vilémem, hrabětem z Kolovrat, a Janem Christ. z Jordanu. V dopise tom, svědčícím hraběti Valdštyňnovi se praví, že dle doslechu chce zrušit stávající továrnu na zbraně v Nižboru. Měl podati zprávu, z jaké příčiny míní tak učiniti. Bylo naznačeno, že by císaři bylo velmi nemilé, kdyby měla zaniknout velmi užitečná továrna, jak pro publico, tak pro privato.“

Přefazení vesnic Chyňavy a Hýskova tak, aby byli poddaní vesničané prospěšní záměrům důležité výroby pro krále a jeho panství, bylo předmětem jednání stavů a krále Rudolfa II. o směně vsí v letech 1597 - 1598. Během jednání nebyl nikdy uveden konkrétní důvod, ten je pouze naznačen v posledních dopisech královodvorského hejtmána Pavla Siglerovského z Getensdorfu<sup>5)</sup>. Výměna, tak jak byla projednávána a jak je popsána v rozsáhlé dokumentaci z let 1597 - 1604, se však nikdy neuskutečnila.

### **Průběh jednání o výměně vsí podle dokumentů**

V první části jednání v roce 1597 byly za vesnice Chyňavu a Hýskov, patřící k panství karlštejnskému, výměnou nabídnuty jiné dvě vesnice, Hořelice a Korno, které v té době náležely k panství královodvorskému. Obě panství byla královským zbožím. Na sněmu v roce 1597 byli páni Jiří z Talberka a na Jankově, Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka a na Budyni a Kryštof Vratislav z Mitrovic a na Lochovicích požádáni,

aby do uvedených vesnic vyjeli, aby směna uvedených vesnic mohla být vykonána bez ublížení purkrabství karlštejského i statků J.M.C.

Další jednání se konalo na českém sněmu roku 1598, kdy byly za Chyňavu a Hýskov nabízeny vesnice Přední a Zadní Chlумы v panství dobříšském. I to příslušelo v letech 1570 - 1627 k české komoře.

Celá záležitost výměny vsí se projednávala několik let, jak je zřejmé z dopisů a dokumentace z té doby. Vyjímám dopis z roku 1602 adresovaný českým pánům, kteří se zúčastnili obhlídky vsí v roce 1597. Píše ho prezident a Rada komory zřízené v Království Českém<sup>6</sup>). Mimo jiné se tu uvádí: „... táž relací někde k založení přišla a Jeho Milost Císařská ted' touž směnu těch vesnic na místě a konci postavenou jmíti chtějí ráčí ... Pokudž oznámenou Rellacy Notuly nebo Copii za sebou jmíti ráčíte a máte, že nám toho přípis, pro potřebu oznámenou na Komoru odeslati ráčíte a odešlete.“ Dokumentace o jednání se tedy, jak je patrné, někam ztratila. Posledním dokladem o jednání o výměně vsí je dopis Pavla Siglerovského z Getensdorfu z roku 1604, v němž hejtman zdůrazňuje, že musí být zajištěno forování, tj. dovoz rudy a uhlí do Staré Huti<sup>7</sup>).

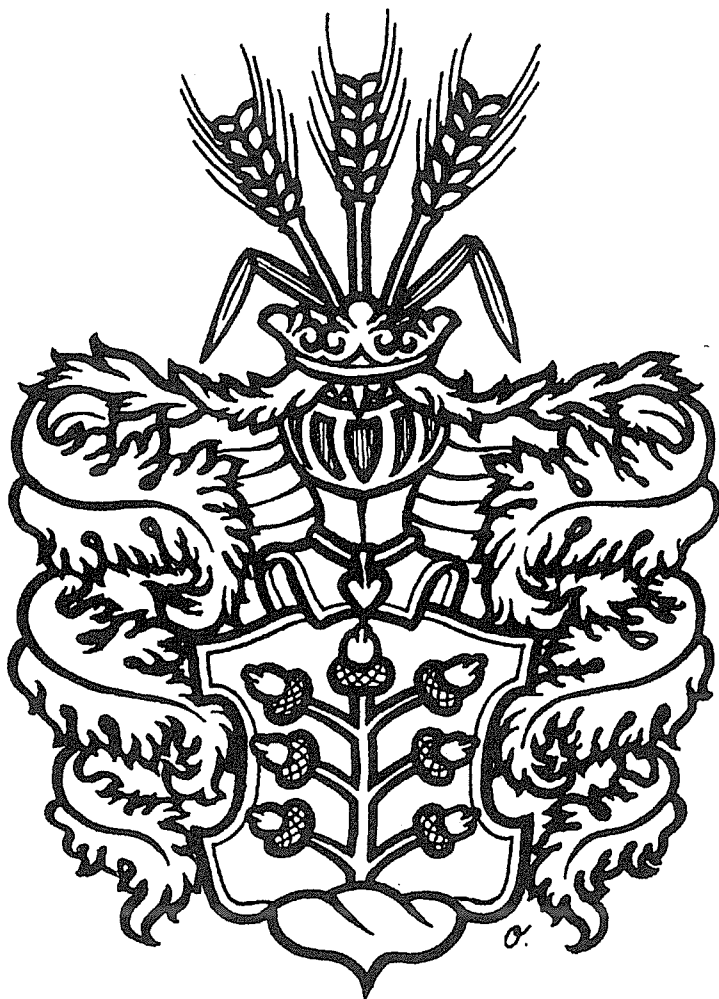
Po rozsáhlém jednání sněmu, českých pánů, císaře a také hejtmanů příslušných panství, při kterém bylo hlavním (nezveřejněným) cílem zajištění plynulé výroby železa ve Staré Huti, nakonec došlo pouze k přeřazení vesnice Chyňavy z panství karlštejského do panství křivoklátského. Konečný oficiální důvod byl - pro zaokrouhlení panství. Skutečným důvodem bylo zajištění dovozu rudy a uhlí do Staré Hutě.

Uvedenou změnou panství dochází pro Chyňavské k zvýšení roboty a dalším tvrdým opatřením v jejich neprospěch. Opatření k zajištění výroby ve Staré Huti - to byl začátek. K dalšímu zhoršení životních podmínek chyňavských poddaných došlo v době třicetileté války a ještě později.

To, že v 17. století a hlavně v době pobělohorské docházelo k narůstání roboty, je jev všeobecně známý. Situaci z odborného hlediska popisuje a hodnotí historik Josef Pekař ve své knize o Kostí a Kamil Krofta v Dějinách selského stavu<sup>8</sup>). Poměry byly všeobecně bezútešné a našim předkům se žilo velmi těžce. Já jsem si dovolila nahlédnout, jaká byla podle dostupných dokumentů situace v jedné prosté vesnici ve středních Čechách. Měla jsem tu jedinou motivaci, že se jednalo o moji rodnou ves. Podobným způsobem byly postiženy obce a jejich obyvatelé v celých Čechách. Snažila jsem se, pokud to bylo možné, objasnit události, které se staly před 400 lety a velice ovlivnily životní podmínky mých předků.

### **Zjištění a závěry**

Při přípravě výměny vsí v roce 1597 byla provedena očitá prohlídka a vypracován sumární kontrakt. Taxy při odhadu byly vypočítány v kopách mříšeňských. Povinnosti vsí Chyňavy a Hýskova k hradu Karlštejnu byly roku 1597 platy a obilní ospy. Robotní povinnost z těchto vsí není uvedena. V sumárním kontraktu je tento dodatek:



**Erb Jana Jindřicha Prolhofera z Purkersdorfu, hejtmana křivoklátského**

Štít polcený, vpravo stříbrný, vlevo modrý, uprostřed štítu na zeleném trojvrší dubová větev se sedmi zlatými žaludy. V klenotu tři zlaté obilné klasy. Přikryvadla modrostříbrná.

*Ilustrace: Jan Oulík*

„... Další taxa desátku neb ospy obilního, kterouž panu děkanu karlštejskému každého roku z těch dvou vsí vychází - žita 36 str., ječmen II str. 2 w, ovsá 22 str.“ V zápise je uvedeno, že v případě výměny vsí má být tento plat převeden „na jiný grunty karlštejský“.

V pobělohorském období, v letech 1622 - 1652, dochází k opětovnému vymáhání osepních dávek od Chyňavských hejtmanem karlštejským. Řadu dopisů k této záležitosti, vyměněných mezi děkanem karlštejským a hejtmanem křivoklátským, jakož i oslyšené prosebné dopisy chyňavských poddaných z té doby se nalézají v archivu karlštejské kapituly v SOA Praha<sup>9)</sup>.

O zvyšování roboty nad původní výši povinností v průběhu dalších let, v souvislosti s vozením rudy do Staré Huti, svědčí dopis rychtářů z Chyňavy, Otročiněvsí a Hudlic z r. 1694<sup>10)</sup>.

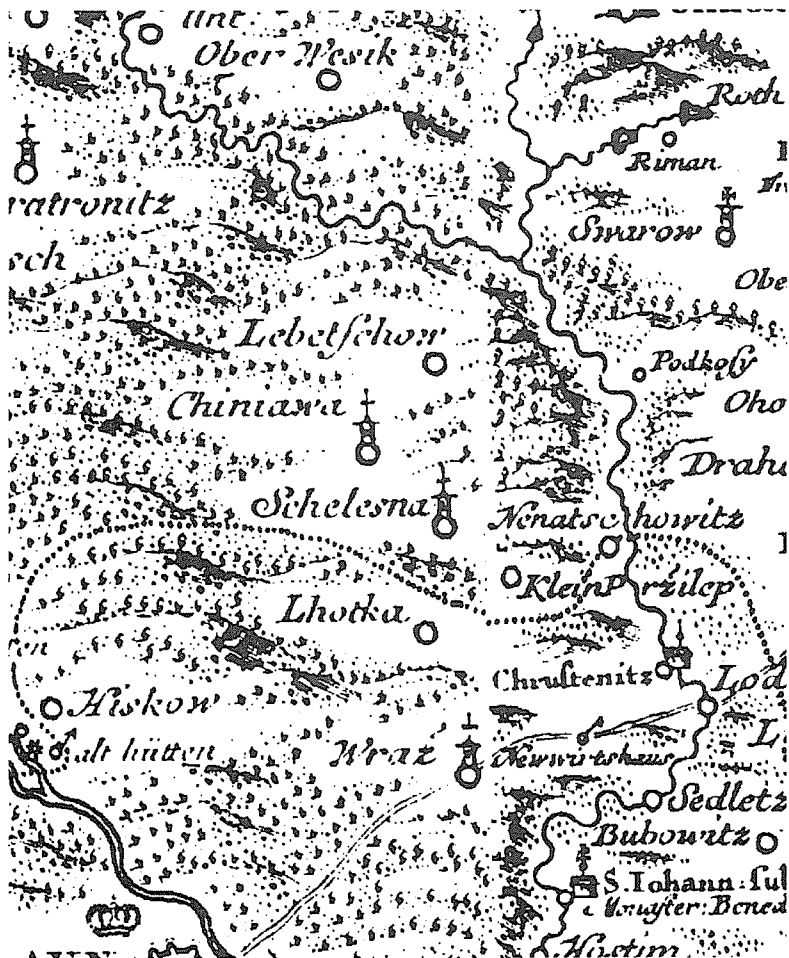
Z berní ruly 1654<sup>11)</sup> a z její revizitace 1676<sup>12)</sup> jsem zjistila pozoruhodné údaje, které je zde možno připojit. Jsou v nich obsaženy zajímavé údaje o Chyňavě. V revizitaci se předepisuje, kolik může chovat každý sedlák dobytka - koní, krav atd. Podle revizitace mají téměř všichni sedláci skutečně plný stav koní, které mohou chovat. Jiná je situace s vlastnictvím kravského dobytka - sedláci a chalupníci v Chyňavě mohou podle předpisu vlastnit 48 krav, ale skutečnost je taková, že vlastních krav mají jen 13, ostatní mají zapůjčené. Z toho je možno učinit závěr, že majitelé a správci panství křivoklátského, k němuž patřila Stará Huť, měli velký zájem na tom, aby poddaní přiváželi plynule rudu a uhlí a provoz huti nebyl narušen. Proto také bylo v jejich zájmu, aby chyňavští sedláci měli stále plný stav koní. Bylo nepoměrné, že sedlák, který vlastnil pár koní, nevlastnil krávu, dokonce v některých případech neměl ani krávu nájemní.

V roce 1654 všichni chyňavští sedláci (17) a skoro všichni chalupníci s výjimkou jednoho (8) vlastnili své selské lesy. Tyto lesy jsou v provazcích uvedeny v berní rule a v revizitaci. Podle historika Josefa Pekaře údaje uvedené v berní rule byly závazné a selské pozemky zde uvedené byly z důvodů, pro které byla berní rula vypracována (výpočet daní), nezczizitelné. Chyňavským však byly jejich lesy někdy v období po revizitaci roku 1676 odebrány.

## POZNÁMKY

- 1) Sněmy české IX, 1595 - 1599, Praha 1897, s. 400, 419, 530
- 2) SÚA Praha, Výměna vsí 1597, SM P 90 č. 51, dopis č. 1, 7 a 8
- 3) Fraňková M., Zprávy a dokumenty o obci Chyňavě, Praha 1991
- 4) Maxera R., Válečný průmysl na Křivoklátsku. Věstník Muzejního spolku královského města Rakovníka, roč. XXIV, 1934, s. 65 - 68
- 5) SÚA Praha, Výměna vsí 1597, SM P 90 č. 51, dopis č. 7 a 8
- 6) tamtéž, dopis č. 5
- 7) tamtéž, dopis č. 8

- 8) Pekař J., *Kniha o Kosti*, I. a II. díl, Praha 1936; Krofta K., *Dějiny selského stavu*, Praha 1949
- 9) SOA Praha, Královská kolegiální kapitula Karlštejn, i.č. 70, karton 1
- 10) SOA Praha, č. 337 G 99, 1694
- 11) SÚA Praha, fond Berní rula, i.č. 23: Berní rula - Rakovnicko (1654)
- 12) SÚA Praha, fond Berní rula, i.č. 38: Revizitace - Podbrdsko a Rakovnicko (1676)



(Chyňava a její okolí - výřez z Müllerovy mapy Čech z roku 1720)

# Nárůst terénní vlny u kostelů od 14. století

† Jaroslav Honc

Nárůst terénní vlny u kostelů od 14. století je pracovní hypotéza, která by v případě prosazení a prokázání splnila funkci mostu mezi paleodemografií a historickou demografií a úvaha o ní, jakkoli předběžná a předčasná, má své místo na tomto setkání\*.

Česká historická demografie si již před léty vzala za svůj úkol zvětšit pramennou základnu demografie o další tři staletí předstatistického období, končícího prvním spolehlivým státním sčítáním lidu roku 1869. Tuto základnu představuje několik tisíc církevních matrik, feudálních soupisů poddaných, krajských konskripcí obyvatel a další početné archivní prameny. Z nich chce česká historiografie vytěžit maximum informací o počtu a složení obyvatelstva a o jeho přirozeném pohybu a prodloužit tak příslušné bilance, ukazatele a vývojové křivky moderní demografie vycházející z přesných sčítání.

Jednou z největších překážek žádoucímu propojení údajů získaných historickými demografy a demografickými statistiky je revoluční rok 1848. Přinesl kromě zániku feudálního společenského řádu i zásadní likvidaci dosavadních správních jednotek církevní i velkostatkové organizace, které byly smeteny a nahrazeny tehdy moderními správními jednotkami - okresy. Vytvořená zásadní diskontinuita správních jednotek před a po roce 1848 a časté změny v rozsahu velkostatků a farností, základních jednotek předchozího pultisíciletého období, je překonatelná několika způsoby. Nejlepší naději na úspěch a největší význam pro historickou demografii má rekonstruování hřbitovních kostelních obvodů jako téměř neměnných správních jednotek církevní organizace.

Hřbitovní kostelní obvod je souhrn míst, z nichž byli zemědělci pochováváni na jednom hřbitově při kostele. Tato místa byla díky houževnatému lpění na tradici předků a díky neochotě církve tradici posvěcená zařízení narušovat prakticky neměnná od založení kostela a hřbitova až do zrušení hřbitovů uvnitř sídelních celků v 18. století. Lze předpokládat, že od poloviny 14. století, kdy se církevní organizace ve vnitrozemí i v řídkém osídlení okrajovém ustálila, až do konce 18. století, kdy hřbitovy byly přemístěny za hranice osídlení obce, se zemědělci z týchž míst pohřbívali vždy na tytéž hřbitovy. Hřbitovní obvody tak představují výhodnou územní jednotku pro historickodemografická šetření, osvědčenou v praxi sond a vývoji mortality.

Vlivem odlivu moci a vlivu katolické církve řídla i síť farností a neobsazené farnosti se svými obvody byly slučovány; přitom však nikdy nedošlo k situaci, že by hřbitov byl opuštěn a pohřbívání centralizováno k obsazenému kostelu: i po zrušení far totiž fungoval hřbitov v plném rozsahu. Venkovské hřbitovní obvody byly různě veliké podle rozsahu původní farnosti, která měřila okolo 20 čtverečních kilometrů a měla okolo 5 obcí s asi 2 000 obyvateli. Takový model zatím lze konstruovat podle propočítaných 24 hřbitovních obvodů 17. a 18. a začátku 19. století. Z evidovaných

40 763 pohřbů na těchto hřbitovech lze propočítat aritmetický průměr ročního počtu pohřbených na jeden hřbitov ve výši 74 osob. V souboru 74 hřbitovních obvodů, rozmístěných v celé východní polovině Čech, jsou úmyslně zastoupeny farnosti a hřbitovní obvody všech kategorií. Největší je hřbitovní obvod města Kutná Hora s druhou největší populační aglomerací po Praze a s 214 pohřby ročně. Nejmenší je miniaturní hřbitovní obvod kostela v Hrádku nad Sloupnou (Hrádek Odraný) s jedinou přifařenou lokalitou a s průměrnými 0,3 pohřby ročně v letech 1710 - 1809. Větší jsou i farnosti Heřmanovy Sejfy a Mšeno v populačně silných oblastech Podkrkonoší a Mělnicka se 46 a 60 pohřby ročně a 14 velkými východočeskými farnostmi v ohbí Labe s průměrem 88 pohřbů ročně. Typické malé farnosti Chýška u Milevska a Rudolfov u Českých Budějovic, tři hřbitovní obvody na Dolnokralovicku a Polní Voděrady na Kolínsku mají po 30, 16, 25 a 16 pohřbech ročně.

Propočty průměrných ročních pohřbů na jednotlivých hřbitovech připadají do období populačně nejednotného, kdy po depopulační vlně 30. letě války se obyvatelstvo někdy po roce 1700 opět ustálilo na počtu 1 milion a dále pak pomalu stoupalo, až se koncem 18. století rychle zdvojnásobilo. Právě pro svou nejednotnost však jsou v propočteném průměru promítnuty všechny okolnosti ovlivňující stav mortality; platí tedy průměr 74 pohřbů pro model hřbitovního obvodu v propočtené sondě pro poslední století existence hřbitovních obvodů při kostelích, vymezené zhruba léty 1670 - 1770. Pro další tři století zpětně by bylo třeba počítat modelově s počtem 40 - 50 a 60 pohřbů ročně. Pak by na modelovém hřbitovním obvodu mezi léty 1370 - 1770 bylo možno počítat asi s 22 400 pohřby. Přesné vyčíslení je možné jen pro období vedených matrik, tedy pro poslední století, zato s přesností na jedince.

Několik set českých nekropolí různé velikosti chová tedy kosterní a tkáňové pozůstatky více či méně než 22 400 jedinců dospělých i dětských. Kdyby tyto pozůstatky měly řádově jen 1 krychlový decimetr objemu, je třeba za 400 let u průměrného hřbitovního obvodu počítat s nárůstem terénu v rozsahu 22,4 krychlových metrů. I když v početném podílu byly kostely již na terénních vlnách z různých důvodů stavěny, v průběhu staletí není naprosto zanedbatelný ani růst terénní vlny pohřby.

*Text je přepisem referátu, předneseného dne 2. března 1978 na Vědeckém zasedání o paleodemografii a historické demografii, pořádaném Antropologickým oddělením Národního muzea v Praze. Tiskem vyšel v němčině pod názvem „Anwachsen der Geländewelle bei Kirchen ab dem 14. Jahrhundert“ v časopise Anthropologie, XVII/1, 1979, s. 71 - 72. Práci považujeme nicméně za natolik zajímavou a stále aktuální, že ji i po více než dvaceti letech poprvé vydáváme česky.*



---

# LITERATURA

---

## I. Recenze

### *Kutnohorští erbovníci*

Z desítek erbovních rodů, které po generace obývaly slavné horní město anebo se jen mihly kutnohorskými dějinami, vybral autor ty, které „měly ke Kutné Hoře vztah, žily zde, nebo vlastnily dům.“ Takových rodů představil Roland Nohel ve své knize formou slovníkových hesel čtyřicet, u některých přídomků se však vyskytuje i více příjmení. Z popsaných rodů jmenujme alespoň ty nejznámější: Bořanovští z Bytýšky, Dačičtí z Heslova, Hlavsové z Liboslavě, Kozlové z Rejzntálu, Lorečtí ze Lkouše, vladkyové z Práchnan, z Řásné, Rotlekové, Škrétové Šotnovští ze Závořic, Šultysové z Felsdorfu, vladkyové z Vrchovišť a Kodelové ze Žitonic.

U většiny rodů je připojen schematický rodokmen a popsána zjištěná životopisné data mužských i ženských příslušníků rodu. Nechybí černobílá ani barevná vyobrazení znaků, autorem kreseb je rovněž Roland Nohel.

Celé dílko je uvedeno statěmi o dějinách Kutné Hory a o šlechtě a patricijích. Nechybí ani rejstřík jednotlivých rodů a také soupis literatury a pramenů. Ty jsou, bohužel, pravděpodobně z důvodů maximální úspornosti textu, uvedeny na konci brožury jen souhrnně pro celé dílo.

**Roland Nohel: Kutnohorské erbovní rody. Vydalo OKC Kutná Hora 1998. Brož. 82 stran, náklad a cena neuvedeny.**

-jou-

### *Šlechta na Rakovnicku*

O vzrůstajícím zájmu o dějiny urozených rodin svědčí i další brožura ze středočeské oblasti, tentokrát z Rakovníka. „Předkládaná kniha je jen skromným nahlédnutím a zmapováním feudální držby na území rakovnického okresu. Je koncipována tak, aby byla přístupná širšímu okruhu zájemců o historii,“ píše v úvodu její autorka Eva Skalická. Určitou překážkou v proklamované „široké přístupnosti“ ale může být cena díla. V knihkupectví Academia na pražském Václavském náměstí například brožuru prodávali za 244,- Kč. Vysoká cena je způsobena barevným tiskem na křídovém papíře. Těžištěm práce jsou totiž zejména velmi kvalitní reprodukce šlechtických portrétů a dobových fotografií. Škoda, že se čtenář nedozví, kde se jednotlivé obrazy nacházejí. Zdroje jsou uvedeny, stejně jako výběrová literatura, jen souhrnně na konci díla.

Ale vraťme se na začátek. Po úvodním přehledu vývoje feudální držby v regionu následují slovníková hesla věnovaná jednotlivým rodům. Popsání jsou vévodové Croy-Düllmen, dále Cukrové z Tamfeldu, Černínové z Chudenic, Fürstenberkové, páni z Gutštejna, Hrobčiči z Hrobčic, Chotkové, hrabata Caretto-Millesimo a Meraviglia-Crivelli, Kolovratové, Nosticové, Renšperkové z Renšperka, Schwarzenberkové, Šlovští ze Šlovic, Valdštejnové a Wallisové. U každého rodu je připojena mapa okresu s vyznačenou pozemkovou držbou a schematický rodokmen.

S okázale reprezentativní grafickou výpravou díla však kontrastuje řada nepřesností a chyb, zejména při popisu a vyobrazeních znaku. Místo aby autorka využila bohatého fotografického materiálu „z terénu“, opakuje chyby řady autorů heraldických soupisů - ti nepopisují znak, který vidí před sebou, ale napíší, jaký měla rodina erb podle literatury. Tři příklady namátkou: U rodu Meraveglia-Crivelli (nikoli Grivelli, jak chybně uvedeno) chybí na kresbě znaku i v popisu uprostřed čtvercového červenostříbrného pole štítu zlaté síto. Přesto, že na otištěné fotografii dobového znaku z kostela v Olešné je tato figura dobře patrná.

U znaku Chotků z Chotkova je sice nakreslena správná figura (v červeném štítě stříbrný korbel, tedy kus kola tvořený loukotí, dvěma špicemi a pístem), avšak pístem dolů. Ze dvou připojených fotografií náhrobních kamenů je ovšem patrné, že Jan i Adam Chotkové na Skřivani užívali tuto figuru ve štítě obráceně, pístem nahoru.

Podobně prezíravý přístup k hmotným heraldickým pramenům je patrný u stati o málo známém rodu rytířů ze Šlovic. Skalická odněkud zjistila, že „v erbu na stříbrném štítě měli Šlovští tři šípy“ a vůbec ji nezarazilo, že otištěný snímek náhrobníku Jana ze Šlovic má ve štítě vějířovitě rozevěšené tři dřevce či kopí a v klenotu nad přilbou s točenicí křídlo, provázené po obou stranách po jednom dřevci. Na následujícím náhrobníku Kryštofa Šlovského je znak méně zřetelný, ale křídla v klenotu jsou, zdá se, dokonce dvě. Podobný znak - s největší pravděpodobností patřil Lidmile ze Šlovic, provdané za Václava Sokola z Mor - je k vidění ve střední lodi pražského chrámu Panny Marie před Týnem. Štít je zde červený, ze zeleného trávníku v patě štítu vějířovitě vybíhají tři stříbrné dřevce. V klenotu nad přilbou jsou dvě složená křídla (vrchní stříbrné, spodní červené), doprovázená zprava i zleva po jednom dřevci. Příkryvadla červeno-stříbrná.

Naprostu chybně jsou v brožuře uvedeny rovněž popisy znaků u rodů Croy-Düllmen a Wallis. Tyto zbytečné chyby vyvolávají u čtenáře-heraldika podezření, zda může věřit i těm pasážím, které si nemůže porovnáním textu s obrázkem ověřit. A to je, myslím, u publikace na první pohled poutavé a zajímavé, opravdu škoda.

**Eva Skalická: Šlechtické rody na Rakovnicku. Vydala Rabasova galerie v Rakovníku pro Státní okresní archiv v Rakovníku 1998. Brož. 144 stran, náklad a cena neuvedeny.**

-jou-

## *Minimum o rodokmenu*

Sympatická knížečka kapesního formátu doplněná veselými obrázky. Takový je první dojem z dílka, které před dvěma lety vydalo nakladatelství Olympia pro potřeby těch, kdo chtějí vědět co je rodokmen, čím se liší vývod od rozrodu a jak se taková věc dává dohromady. Autor se do výkladu pustil od podlahy, ale nikoli suchopárným vysvětlováním základních pojmů nýbrž s vtípem vypravěče, který líčí své „úlovky z archivů“ při sklence vína stejně „potrefeným“ přátelům. Při četbě téměř dobrodružného výkladu se ovšem čtenář dozví mnoho užitečného. Třeba čím se vyzbrojit před cestou do archivu a jak si v tom nezvyklém prostředí počínat, jakým způsobem třídit své rychle bobtnající výpisky či jak během rodopisného výletu nevylekat současné obyvatele chalupy, ve které před staletími hospodařil náš předek.

Ani tím není přiděl prospěšných rad vyčerpán. Přes veškerou lehkost pera nelze v autorovi dílka přehlédnout člověka milujícího přehledný systém. Páteř celé knížky totiž tvoří výklad organizačního systému rodopisovy práce. Stručně řečeno, rodokmenový „panel“ je rozdělen na přehlednější segmenty, do kterých jsou vytříděni naši předkové podle označení číselnými identifikátory a kódy. Přílišná konkretizace jednoho (byť nejspíš osvědčeného) alfanumerického systému však v sobě skrývá i čertovo kopýtko - příručka se místy stává až jakýmsi technickým „návodem k použití“. Naštěstí si je tohoto nebezpečí patrně vědom i sám autor, když svoji osmdesátistránkovou knížku uzavírá slovy: „*Nad veškerou technikou je však nejsladší onen okamžik, kdy nalehko, jen s tužkou a blokem v zipovém pouzdru a s termoskou čaje a s houskami v tašce zaklepeme na dveře studovny nebo kdy obtíženi jen aparátem, se dvěma třemi zásobními filmy v náprsní kapse bundy, se prvně rozhlédneme po návsi v úvozech vesničky, kterou jsme do té chvíle znali toliko podle jména. Kde a jak jste to trávili svá mladá i zralá léta, moji drazí předkové?*“

**Minimum o rodokmenu. Napsal Vladimír Svoboda, nakreslil Václav Kabát. Nakladatelství Olympia 1998, vydání první. Váz., náklad a cena neuvedeny.**

-jou-

## *Dies atri*

Ačkoli sem toto dílo, druhý svazek nové řady „Memorabilia iuridica“, tematicky vlastně ani nepatří, jistě zasluhuje kratší zmínku. Jeho autorem je totiž dlouholetý člen naší společnosti JUDr. Vladislav Brož, jemuž letošní valná hromada udělila čestné členství.

Celkem útlá knížečka je vlastně koncipována jako pokračování krásně zpracované Rodové kroniky a její těžiště leží v subjektivním popisu událostí let 1937 - 1947. Autor věnuje velkou pozornost zavření českých vysokých škol a osudu jejich studentů v koncentračním táboře Sachsenhausen. S úctyhodným nadhledem se vrací k dnes již jen stěží představitelným útrapám, které byli vězni nuceni snášet, a polemizuje s některými ideologizujícími pracemi z totalitního období, kdy byla česká studentská obec líčena jako neuvědomělá a nevyhraněná skupina nedospělců, přežívající lágrově

podmínky do značné míry jen díky osvětové práci čelních komunistických představitelů v čele s Antonínem Zápotockým. Také další autorovy komentáře týkající se některých zásadních politických problémů, jako např. obranyschopnosti českého státu před Mnichovem či otázky viny protektorátního prezidenta dr. Háchy, jsou osvěžující svou nestranností a zejména přehlednými formulacemi. Několik stránek je věnováno vývoji poválečnému, k únoru 1948 se však již autor vědomě nedostal.

Celkově lze *Dies atri* charakterizovat jako nadmíru zajímavé čtení, které může jistě mnohé říci i genealogům, jakkoli se genealogií nezabývá. Ostatně minimálně v něm lze hledat inspiraci ke zpracovávání autobiografických pasáží rodinných a rodových kronik.

**Vladislav Brož: Dies atri. Vydalo Pražské sdružení Jednoty českých právníků s edičním střediskem Právnické fakulty Univerzity Karlovy v prosinci 1999 v nakladatelství Vodnář. Váz. 98 stran, náklad a cena neuvedeny.**

-ms-

## II. ANOTACE

### ***Heraldika a genealogie***

*ročník XXXII, 1999, 2 dvojčísla (celkem 170 stran)*

Periodikum Klubu pro českou heraldiku a genealogii přineslo v uplynulém roce stručné zamyšlení F. Skřivánka: Devětset let heraldiky a dále tyto články: J. P. V. Hájíček: Heraldická výzdoba jindřichohradeckého hradu z doby lucemburské; M. Krejčík: Erb pánů Hanavských a jeho proměny; P. Landr: Nudvojovice na Turnovsku, předhruštická lokace Markvarticů; L. Jan: Hodnostáři rytířských duchovních řádů na dvorech posledních Přemyslovců; O. Vinař: Šternberkové, složitá historie starého rodu; V. Roubal - J. Krupař: Úřednická šlechta v Čechách v 19. století; A. B. Král: Neznámá heraldická památka; J. Vykouk: Kladenští z Kladna; L. Peška: Markolt z Vrutice, osud generálního převora johanitů. Z drobnějších příspěvků stojí za zmínku především J. Hás: Poznámky k rodokmenu Zajců z Házmburka, Voračických z Paběnic a s nimi spřízněných rodů. Dále je otisknuto několik dalších miscellaneí, recenzí a bibliografických zpráv a na závěr druhého dvojčísla kratičká výzva vedení Klubu a redakce pro všechny potenciální autory.

- ms -

### ***Genealogické a heraldické informace***

*ročník 1998, 1 číslo (108 stran)*

Časopis vydávaný Moravskou genealogickou a heraldickou společností obsahuje tyto odborné studie: V. Rollinc: Quo vadis genealogie; J. Peterka: Rod barona Aloise Pražáka; W. Engelbrecht: Rod Logothettiů; B. Smutný: K dějinám rodu Dobřenských

a jejich rodinného archívu; M. Starý: Manželství opavských Přemyslovců; L. Uhlíř: Rakouské a rakousko-uherské armádní schématismy jako pomocník genealoga; V. Měřička: Vojenská vyznamenání rakouské armády a způsob jejich nošení v roce 1866. Dále je tu otištěno několik drobných materiálů, profily několika rodinných kronik, dva příspěvky k brněnské heraldice, zprávy, kronika, literární hlídka a na závěr stručná zpráva o činnosti společnosti.

-ms-

### ***Rodopisná revue***

*číslo 1 - jaro 2000*

Periodikum vydávané Historicko-vlastivědným spolkem v Českých Budějovicích od roku 1999 má charakter populárně naučný, rozhodně však nepostrádá zajímavostí a čtivostí. Z obsahu: A. Kubíková: Rodina a potomci rožmberského kancléře V. Albína z Helfenburka; P. Koblasa: Příspěvek k dějinám rodu hrabat Czerninů z Chudenic; J. A. Mager: Albrechtické zastavení; M. Slaboch: Malíř Václav Slaboch; M. Trnka: Od Moravice za voláním divočiny; P. Jelínek: Českokrumlovské muzejní sbírky; R. V. Němejce: Akademický malíř Augustin Němejce; M. Oliverius: Štěstí za velkou louží; P. Koblasa: Stropnický koryfej Franz Steinko; M. Trnka: Kladenské zastavení.

-ms-

## **III. AKCE, ZAJÍMAVOSTI**

### ***„Živá“ heraldika v Pardubicích***

„Prožíváme znakový boom, především v obecní heraldice,“ charakterizoval současnou dobu heraldik Karel Müller a upřesnil, že během devíti let činnosti podvýboru pro heraldiku Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR bylo k počátku loňského října tímto podvýborem projednáno a schváleno tisíc padesát dva znaky a prapory obcí. Obce totiž mohou, podle § 5 zákona č. 367/90 Sb., o obcích, požádat Parlament o udělení obecních symbolů. Hodnocení dr. Müllera zaznělo na semináři Heraldica viva II., kterého se ve dnech 21. a 22. října loňského roku v prostorách zámku v Pardubicích zúčastnilo několik desítek heraldiků z Čech, Moravy a ze Slezska. Podobný seminář se zde péčí Petra Vorla z Východočeského v muzea konal již počátkem devadesátých let.

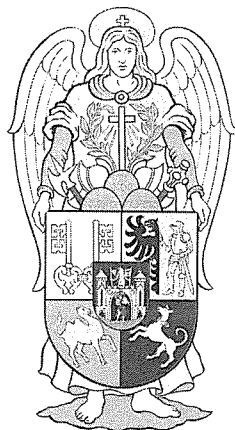
Podle dalšího z přednášejících, archiváře Pavla R. Pokorného, se u nás dynamicky rozvíjí také heraldika církevní. „Chybí ale instituce, která by u nás například nové farní znaky evidovala,“ říká Pavel Pokorný. Mnohem povzbudivější je v tomto ohledu situace na Slovensku, kde nové znaky obcí, institucí i jednotlivců eviduje Heraldický register.

Z dalších příspěvků zaujal zejména referát Vladimíra Růžka o probíhající katalogizaci pečetí, pečetidel a pečetních odličků v českých a moravských archívech. Součástí semináře byla i výstava prací devíti současných heraldických kreslířů.

-jou-

### ***Výstava o plzeňském znaku***

Znak města Plzně prodělal složitý vývoj. K původnímu znamení chrtyce dostalo město od císaře Zikmunda velblouda, další dvě pole s dvěma zlatými klíči a zbrojnošem s polovinou černého orla jim přidal roku 1466 papež Pavel II. Sami plzeňští si ještě připojili srdeční štítek s obrazem městské pečeti z doby založení města koncem 13. století. Věrnému katolickému městu polepšil znak ještě Papež Řehoř XIII.: nad štít nechal postavit vysoký zlatý kříž vyrůstající ze zeleného trojvrší s nápisem *In hoc signo vinces*. Celá erbovní historie byla představena na výstavě *Vývoj plzeňského městského znaku*, která byla od poloviny ledna do začátku února 2000 otevřena v mázhauzu plzeňské radnice.



-jou-

### ***Rabín Sidon o rodopisu***

"Už dva roky jsem ponořen do hledání předků svého tatínka," přiznal nedávno v novinovém interview známý pražský rabín Karol Sidon. Přinášíme nejzajímavější část rozhovoru, který byl otištěn v *Hobby* magazínu 34/1999 pod titulkem *'Může mít rabín nějaké hobby?'*. Redaktorovi Janu Jelínkovi Karol Sidon řekl:

Už dva roky jsem ponořen do hledání předků svého tatínka, který byl rabínem v Tmnavě. A tak pátrám po jeho obsáhlém rodě s kořeny na Slovensku, v Rakousku, sahají do Maďarska a Jugoslávie a jinam. Nejvíc mě zajímají jeho předkové na Moravě, v Kounicích. Teď se mi otevřely archívy a já se mohu dopídit věcí, které jsem dříve jen předpokládal. Zjistil jsem, že většina moravských Židů se stěhovala od první čtvrtiny osmnáctého století na Slovensko. Zavinil to familiantský zákon, podle něhož se směl ženit jen nejstarší syn. Všichni ostatní odešli na Slovensko, kde vznikly židovské komunity, sestávající pouze ze Židů z Kounic. Byla to třeba ghetta v Čachticích, v Novém Městě nad Váhom, Senici, na pomezí Moravy a Slovenska, ale i dál, třeba až v Maďarském městečku Aszvánraro, Ášvaň.

### ***Kam jste se až dostal?***

Jsem na předělu. Nejstarší dosažitelný předek se narodil kolem roku 1640, ale zdá se, že bydlel ve stejném domě jako člověk jménem Izak Oberlender. Přitom "Oberland" bylo Slovensko, Horní země, Horní Uhry. Mohl tedy být z rodiny, která utekla jako mnoho jiných Židů před pogromy v Trnavě, v Bratislavě či v Pezinoku. Jinak v té rodině, kterou jsme našel, byli řezníci i rabíni, ale i advokáti.

### ***Kreslíte si strom téhle rodiny?***

Mám ho v počítači. A nejsou to pro mne jen čtverečky se jmény a daty. Najednou mi vytane, jaká to byla doba a jak ti lidé žili, jací byli? Před rokem 1800 žili v Kounicích čtyři synové, nejstarší tam zůstal a tři odešli na Slovensko, do Nadaše. Tomu kounickému umřela řada dětí, žili nuzně, obývali jednu místnost, i s pětadevadesátiletým dědečkem, jménem Cikán. Vrtalo mi hlavou, jak se mohl jmenovat Cikán, když jeho vnukové na Slovensku byli Sidonové. Bylo to jednoduché. Synům na Slovensku se vedlo dobře, jeden z jejich potomků studoval na židovské vysoké škole, ješivě v Bratislavě, tehdy patřícím k nejslavnějším v Evropě. On vymyslel jméno Sidon. Použil souhlásky z jména vesnice, kde žili. NaDaŠ, obráceně čteno SDN, přidal samohlásky a vzniklo Sidon. A to Cikán je přesmyčka z Kanic, což byl německý název pro Kounice. Po Cikánově smrti mu napsali do matriky "aus Schwandorf in Ungarn". Když jsem to hledal, napadlo mě, že to nejspíš bude ono maďarské městečko Ašváň na jižním břehu Dunaje, ale nakonec jsem je identifikoval nedaleko Senice, dnes se jmenuje Prievaly. Tenhle dědeček byl také židovským rychtářem!

### ***Je vidět, že jste romanopisec a scénárista, fabulujete to zajímavě...***

Je to ještě horší, mám ještě jednu zajímavou myšlenku. Třeba ta rodina opravdu pocházela z rodu Cikánů, tedy Zigejnerů, ti žili v Praze a jeden z nich postavil dnes již neexistující synagogu, která po něm nesla jméno. Odstěhoval se do Vídně, kde zemřel. Nevíme, kam se poděli jeho synové, jenže v té době přišli do Kounic tři Židé, zatím jsem o nich moc nezjistil, ale co když to byli ti synové stavitele Cikána? Kdyby se to dokázalo, měl bych zajímavé předky s linií až do roku 1490!

### ***Co vám ten zvláštní koníček dává?***

Během doby, co se nořím do historie rodu svého tatínka, napadá mě čím dál víc, že se mýlí legenda, dlouho tradovaná v našem rodě. Podle ní jsme pocházeli ze Španělska a po vyhnání Židů roku 1492 to vzali z Cádizu přes Lisabonský přístav Sidon rovnou do Kounic. Ta legenda říkala cosi o tom, jak tihle španělští Sidonové nosili v Kounicích zvláštní kroje a špičtější klobouky atd. Ale to se bohužel rozplývá přímo před mýma očima. Mrzí mě to, ale skutečnost byla jiná. A poznání té skutečnosti je pro mne zajímavé...

-jou-



---

# ZPRÁVY ZE SPOLEČNOSTI

---

## Zpráva z Valné hromady

*Helena Voldánová*

Valná hromada ČGHSP se konala dne 26. února 2000 v zasedací síni Vysočanské radnice v Praze 9. Velký zájem členů se odrazil ve vysokém počtu 131 účastníků.

Zahájení a vedení Valné hromady se ujal z pověření správního výboru ing. Václav Hásek. Na úvod přivítal přítomné, mezi nimi především čestného předsedu Rudolfa Melichara a zástupce poboček z Děčína a Liberce. Dále následovalo schválení programu, volba zapisovatelky (p. Heleny Voldánové), volební komise (předseda ing. Jiří Řezníček, členové p. Michal Jakl, p. Drahomíra Bobková) a návrhové komise (předseda ing. Jiří Jelen, členové p. Vladimír Jouda, p. Jiří Šrůta).

Předseda ČGHSP PhDr. Jan Podhola přednesl zprávu o činnosti a hospodaření za rok 1999. Činnost nového správního výboru byla zahájena otevřením výstavy k 30 letům trvání společnosti. Tato výstava uspořádaná v prostorách Poštovního muzea v Praze, byla velmi vysoce oceněna odbornou i laickou veřejností a spolu s články uveřejněnými v tisku u příležitosti jejího zahájení a prezentací Společnosti na internetu a konanými kurzy, přivedla do našich řad mnoho nových členů. Jen za loňský rok bylo přijato 117 členů - fyzických osob a 3 organizace, přičemž o genealogii projevuje stále větší zájem mladší generace. Tento nižší věkový průměr se pak odráží i v celkové skladbě členské základny, takže členové v produktivním věku již nyní představují 70%.

Na druhé straně poklesl skutečný celkový stav členů. Bylo to způsobeno nejen přirozeným úbytkem, ale především jako důsledek provedené kontroly evidence a úhrad členských příspěvků. Zde nebyly k požadovanému termínu doloženy platby u 235 členů a 15 bylo neznámých (pro neznalost nové adresy). Proto správní výbor přijal rozhodnutí, že těmto členům bude pozastaveno členství a nebude jim zasílán spolkový časopis do doby, než své závazky vůči Společnosti vyrovnají. Současný stav členské základny ke konci roku 1999 činil 779 členů - fyzických osob, z toho 7 čestných, 3 zakládající, a 72 organizací.

Zvyšující se zájem o genealogii a Společnost vyvolal i zvýšený korespondeční styk. Za loňský rok bylo zaevidováno přes 630 zásilek. Organizačním opatřením bylo docíleno rychlejšího vyřizování členství i objednávek a byly zajištěny nové legitimace. Řada našich členů se pravidelně informuje na internetových stránkách a využívá ke komunikaci zřízenou e-mailovou adresu. Tyto stránky plní především účel prezentace naší Společnosti, ale také nabízí aktuální informace o činnosti ČGHSP.

V loňské roce byly uspořádány kurzy pro začínající (31 účastníků) a pokročilé rodopisce (13 účastníků). Do současněho kurzu se přihlásilo 42 účastníků. Kurz byl rozšířen o přednášku o využití PC a o závěrečnou besedu, která přináší nové poznatky k zdokonalování přednášek.

Další aktivitou Společnosti jsou pravidelné schůzky členů v Praze tak zvané Střeďečníčky, které plní nejen funkci vzdělávací, ale hlavně slouží k výměně zkušeností a informací mezi členy. Po přednáškách se zde pravidelně schází členové Počítačové skupiny, kteří seznamují členy s genealogickými programy. Pro vyšší informovanost tato skupiny vydává vlastní časopis Elektronický rádce.

Možnost, jakou mají pražští členové, kteří tvoří přes 50% členské základny, není dostupná mimopražským členům. Proto volání těchto členů po větší pozornosti z centra je oprávněné. I když byly založeny v loňském roce tři mimopražské pobočky (Děčín, Kolín, Liberec), činnost začala vyvíjet pouze pobočka v Liberci a tak se přidala k těm aktivnějším, jakými jsou pobočky v Plzni, Příbrami, Pardubicích a Velkém Meziříčí. V této oblasti se nepodařilo prozatím nalézt vhodný přístup a formu spolupráce tak, aby splňovaly představy a účel vzniku.

V oblasti vydávání časopisu Genealogické a heraldické listy bylo rovněž nutné přijmout a realizovat některá nová opatření. Především došlo k obměně složení Redakční rady a její větší provázanosti se SV v osobě 1. místopředsedy Mgr. Marka Starého jako předsedy této rady. Členy redakční rady se stali za odstoupivší PhDr. Pazderovou a prof. Kavku PhDr. Hradecká a PhDr. Černý. Podoba časopisu se stala atraktivnější díky barevným ilustracím na obálce a obrázky mezi texty. Časopis byl rozčleněn na rozsáhlé odborné studie, drobnější příspěvky a zprávy o činnosti Společnosti.

Velký kus práce byl udělán v knihovně Společnosti, což spolu s pevně stanovenou provozní dobou zvýšilo návštěvnost, která činila při 39 výpůjčních dnech 351 návštěv s 612 výpůjčkami. Nově uspořádané knihy jsou doplněny o vypracované seznamy v členění podle autorů, oborů a regionů. Správní výbor rovněž rozhodl zvýšit finanční příspěvek na nákup nových knih a vytvořit v knihovně základní fond genealogické a heraldické literatury.

S činností Společnosti je nerozlučně spjata hospodaření. V loňském roce činily příjmy Společnosti 364 500 Kč, tj. o 30% více než v roce 1998. Výdaje činily 335 400 Kč. Hospodaření tak skončilo přebytkem 29 100 Kč, tj. o 45% více než předpokládá rozpočet. V příjmové části činily nejvýraznější podíl členské příspěvky fyzických osob a dosáhly výše 156 000 Kč, což je zatím nejlepší výsledek od roku 1991. Výrazný podíl na této skutečnosti měla již zmiňovaná kontrola úhrad členských příspěvků. Druhou významnou položkou v příjmové části byl prodej publikací. Nabídkovými akcemi a propagací bylo dosaženo snížení celkového stavu zásob zhruba o 800 kusů, což ve finančním vyjádření představovalo příjem 156 tis. Kč. Přesto stále zůstává na skladě 1 350 publikací, které tak vážou značné finanční prostředky. Proto také výdaje za publikace v řadě Vademecum genealoga stále převyšují nad příjmy. Zhruba 10 000

Kč z příjmu za publikace činil pak příjem za prodej starších ročníků GHM na základě nabídkové akce.

Třetí významnou položkou v části příjmů jsou příspěvky na kurzy ve výši 17 000 Kč. Ostatní příjmové položky jsou nevýznamné a tvoří je dotace a úroky. Ve výdajové části činily nejvýraznější podíl náklady na tisk a distribuci publikací a to ve výši 232 000 Kč. Jednalo se o Slabikář, Základy genealogie 2. díl, Slovník nemocí, zálohu na Základy genealogie 1. díl a GHM.

Ostatní výdaje na zabezpečení režie Společnosti a ostatních aktivit dosáhly výše 103 000 Kč. Tyto náklady mají stále stoupající trend. Je to vyvoláno vyššími náklady na poštovné, telefon, nákup knih do knihovny a bankovní poplatky.

S tímto vědomím a skutečností, že minulé správní výbor se nákladovými položkami nezabývaly, současný Správní výbor připravil a realizoval řadu úsporných opatření. Například výběr levnějšího tisku GHM (o 50%), levnější potisk obálek, nákup knih do knihovny s 25% slevou, úspora na poštovním (kontrolou adres členů se zamezilo vracení zásilek a jejich opětovné distribuci). Správní výbor, po zjištění nedostatků při vydávání publikací, přijal již některá opatření: uzavírání smluv s autory, příjem publikací na sklad, kontrolu úhrad distribuovaných publikací atd.

Další bodem jednání byl návrh na finanční ohodnocení členů ediční komise. V této souvislosti připomněl předseda Společnosti, že ČGHSP je zájmovou organizací, založenou na základě společného zájmu, dobrovolnosti a bez nároku na finanční ohodnocení. Svůj čas a své znalosti věnovali funkcionáři, přednášející na kurzech a Středečnicích, autoři příspěvků vydávaných publikací a další spolupracovníci. Nikdy jsme se však nesetkali s finančním požadavkem jako kompenzací za čas a práci věnované Společnosti. Nárok na finanční ohodnocení vznesený MUDr. Lutonským, o kterém jsme Vás předběžně informovali, však vyvolal dlouhodobý spor mezi ním a správním výborem. V loňské roce měla být vydána publikace Základy genealogie 1. díl, jejímž vydáním pověřila loňská valná hromada zcela proti duchu Stanov a zásadám právě dr. Lutonského, který toto pojal jako soukromou akci a nikoliv práci v rámci naší Společnosti. Při předání funkce odmítl předat podklady k této publikaci, do níž své autorské příspěvky bezúplatně poskytovali členové Společnosti a jejíž počáteční přípravu včetně prvních korektur Společnost hradila. Další překvapení se dostavilo 1. dubna 1999 v podobě faktury od tiskařské firmy za tisk publikace, kde byla uvedena nespécifikovaná částka ve výši 25 000 Kč. Dotazem jsme zjistili, že se jedná o odměnu za práci pro dr. Lutonského a jeho spolupracovníky. Správní výbor na základě Stanov a praxe Společnosti o nehonoraně činnosti tuto částku z faktury neuhradil.

V měsíci květnu pak členové správního výboru projednávali „Zdůvodnění nároku“ dr. Lutonského, který podmínil předání publikace Základy genealogie I. díl k tisku finančním vyrovnáním. Po dalších výměnách dopisů a osobním jednání se nejen spor nevyřešil, ale naopak dr. Lutonský stupňoval finanční požadavky, vyčíslil práci na publikacích Základy genealogie 1. díl, Základy genealogie 2. díl a Čítanka na 171 100 Kč s tím, že požaduje pouhých 85 000 Kč, případně kompenzaci v předání nákladu

dotisku Čítanky. Protože tyto požadavky byly nepřijatelné, reagoval správní výbor následujícím rozhodnutím. Vzdává se dotisku Čítanky a tisku Základy genealogie 1. díl s tím, že souhlasí, aby je vydal dr. Lutonský vlastním nákladem, ovšem s tím, že bude použita jiná vazba, aby nebyla patrná souvislost s řadou Vademecum genealoga, a v tiráži nebude uváděna Společnost jako vydavatel. Toto stanovisko bylo zasláno dr. Lutonskému i tiskárně.

Pracovník tiskárny obratem sdělil, že dr. Lutonský nesouhlasí. Proto byla uzavřena záležitost s Čítankou a byl vznesen požadavek na pokračování prací na publikaci Základy genealogie 1. díl. Tato publikace byla přepracována a je nyní u závěrečných korektur. Mezi tím však dr. Lutonský využil skutečnosti, že měl ve svém držení podklady a publikaci přeci jen sám vydal. Z tohoto důvodu nepovažuje správní výbor za nutné odměnu a její výši pro členy ediční komise projednávat, neboť odměnou bude zisk z komerčního využití předmětné publikace. Společnost se od této publikace distancuje, protože je přes upozornění použito shodné vazby, formy a obsahu s publikacemi řady Vademecum genealoga a publikace obsahuje řadu zbytečností, nejednotností a chyb. Uvedená kauza se však stala pro nás poučením a byla přijata opatření, aby k podobným případům nedocházelo.

Činnost a hospodaření za rok 1999 pečlivě kontrolovala Revizní komise, jejíž předseda ing. Karel Čípera přednesl účastníkům Valné hromady obsáhlou zprávu v níž především zdůraznil vyšší odbornost současného SV a jeho snahu odstraňovat chyby a nedostatky minulosti. Předseda a členové revizní komise se zúčastnili většiny zasedání Správního výboru a sledovali plnění úkolů, uložených správnímu výboru minulou Valnou hromadou. V souvislosti s vydáváním publikací musela Revizní komise řešit výše zmíněný spor, které vznikly mezi vedoucím autorského kolektivu, bývalým předsedou MUDr. Boleslavem Lutonským a správním výborem Společnosti, a na žádost současného předsedy prověřovala oprávněnost fakturace za všechny publikace a rozdíl v počtech publikací. Tímto požadavkem se revizní komise musela vrátit do minulosti a prověřit účetní doklady za rok 1994 – 1998. Rozsáhlou analýzou pak dospěla k závěrům, že je z tohoto období nedoložených řada publikací. Proto revizní komise doporučila vést pečlivěji skladovou agendu a neuhrazené publikace urgovat k proplacení a dále vyzvala dr. Lutonského, aby doložil rozdíl v počtu publikací Slabikář a Základy genealogie 2. díl. Revizní komise navrhla zařadit do plánu práce správního výboru tyto úkoly: vypracovat organizační propojení mezi členy podílejícími se na evidenci a distribuci publikací s výslednou kontrolou úhrad. Dále provést kontrolu úhrad členských příspěvků za rok 2000 a kontrolu neuhrazených publikací a zavést evidenci majetku a skladového hospodářství na počítač.

Následovala bohatá diskuse s mnoha návrhy, podněty i připomínkami. Zde se projevil velký zájem a aktivita členů, kterou je třeba podporovat. Především bylo umožněno dr. Lutonskému, aby se svým diskusním příspěvkem vyjádřil k postoji správního výboru ke sporu ohledně publikační činnosti. Bohužel jeho příspěvek, nezřídka zabíhající do nesouvisejících podrobností, nevnese do záležitosti nic nového.

V průběhu přednesu příspěvku i po jeho vyslechnutí reagovali někteří přítomní hlasitým nesouhlasem.

Dále vystoupil čestný předseda p. Melichar, který se ve svém příspěvku zmínil o činnosti knihovny, způsobu prezentace kurzů pro genealogy a nutnosti uspořádání tzv. aktivu genealogů. V následujícím příspěvku se předseda ČGHSP okrajově vyjádřil k některým pasážím projevu dr. Lutonského a soustředil se na podstatu svého příspěvku, týkajícího se návrhu na pořízení vlastních prostor pro činnost Společnosti, na něž by měly být získány prostředky formou mimořádného členského příspěvku. Přítomní tento návrh podpořili. Následně vystoupili ještě p. Mareš, jenž se věnoval některým otázkám spojeným s publikační činností a upozornil na chyby v Německo-českém slovníku, p. Forman (mezinárodní vztahy), pí. Bobková (otázka matrik a spolupráce s pobočkou), mgr. Starý (výzva k členům o příspěvky do GHL), p. Kulle (přednášky na školách), p. Hrabák (přístupnost matrik), p. Rozhoň (připomínka k ceně publikací, spolupráce s dalšími zájmovými organizacemi), p. Srp (navrhl uveřejnit adresy poboček) a ing. Oulík (podpora návrhu zakoupení vlastních prostor).

Dalším bodem jednání byla doplňující volba členů správního výboru a revizní komise. Volební komise zhodnotila výsledky hlasování s tím, že 2. místopředsedou se stal ing. Alois Stara, členkami správního výboru pí. Helena Voldánová a Filoména Jičínská. Předsedou revizní komise byl zvolen ing. Milan Špirakus a členem ing. Karel Čipera.

Následně přednesl předseda ČGHSP jménem správního výboru návrh na udělení čestného členství PhDr. Ing. Jaroslavě Honcové, JUDr. Vladimíru Brožovi a p. Ladislavu Procházkovi a udělení uznání za práci pro Společnost ing. Václavu Háskovi, ppí. Miladě Čejpové a Vlastě Šubrtové, ing. Bohumíru Kurzovi, a pp. Bohumilu Sloupovia, Tomáši Biskupovi a Jiřímu Filipovi. Tento návrh byl jednomyslně odsouhlasen a ocenění následně jmenovaným slavnostně předána.

Jako předposlední bod programu VH přenesl předseda ČGHSP návrh plánu práce a rozpočet pro rok 2000, které byly odsouhlaseny. Poté předseda návrhové komise ing. Jelen přednesl Návrh usnesení Valné hromady, jež bylo odsouhlaseno v této podobě:

#### Valná hromada ČGHSP

- a) souhlasila po projednání s přednesenou zprávou správního výboru o činnosti a hospodaření ČGHSP za rok 1999,
- b) souhlasila po projednání ze zprávou revizní komise o činnosti a hospodaření ČGHSP za rok 1999,
- c) schválila návrh rozpočtu na rok 2000:  
celkový příjem 347 000 Kč, z toho:
  - 150 000 Kč členské příspěvky jednotlivců
  - 25 000 Kč čl. příspěvky organizací
  - 150 000 Kč publikace
  - 16 000 Kč kurzovné

6 000 Kč ostatní  
celkové výdaje 322 000 Kč, z toho:  
9 000 Kč poštovné  
20 000 Kč knihovna  
230 000 Kč publikace  
34 000 Kč nájemné  
29 000 Kč ostatní

což činí celkový přebytek ve výši 25 000 Kč.

d) rozhodla, že výše členských příspěvků na rok 2001 zůstane zachována.  
zápisné 30 Kč

studenti a nevýdělečně činní důchodci 120 Kč

výdělečně činní členové 270 Kč

organizace 350 Kč

členové z Evropy 35 DEM

členové ze zamoří 35 USD

e) uložila správnímu výboru plnit úkoly dle předloženého plánu práce:

Na úseku organizačním:

1. Zavést evidenci majetku a skladového hospodářství (publikací) na počítač.
2. Vypracovat organizační propojení mezi členy podílejícími se na evidenci a distribuci publikací s následnou kontrolou úhrad.
3. Provést kontrolu úhrad členských příspěvků za rok 2000 a kontrolu neuhrazených publikací.
4. Vypracovat a realizovat program na úseku poboček (zakládání, spolupráce, pomoc).
5. Navázat kontakt s Archivní správou a Okresními archivy a muzei.
6. Dokončit práce na nové koncepci GHL.
7. Dvakrát ročně zpřístupnit kancelář a knihovnu pro mimopražské členy.
8. Usilovat o vlastní prostory.

Na úseku činnosti:

9. Vydát publikaci Základy genealogie 1. díl.
10. Vydát tiskem soupis knižního fondu Společnosti.
11. Připravit, realizovat a vyhodnotit akci se záměrem analyzovat badatelský zájem členů a jeho stádium.
12. Uspořádat kurz pro začínající a pokročilé rodopisce, využít v nich audiovizuálních pomůcek.
13. Realizovat pomoc pobočkám podle vypracovaného programu.
14. Nadále pořádat Středečníky.
15. Zahájit práce na Lexikonu výrazů.
16. Zahájit práce na Soupisu genealogické a heraldické literatury.
17. Doplnňovat knižní fond knihovny.
18. Vytřídit magnetofonové nahrávky a zajistit u nevyhovujících nové nahrání.

- f) zvolila v doplňujících volbách členy správního výboru: jako 2. místopředsedu ing. Aloise Staru, jako členky ppí. Helenu Voldánovou, Filoménu Jičínskou,
- g) zvolila v doplňujících volbách členy revizní komise: předsedu ing. Milana Špirakuse, člena ing. Karla Čiperu,
- h) udělila čestné členství dr. ing. Honcová, dr. Brožovi a p. Procházkovi
- i) udělila uznání za práci pro Společnosti paním a pánům ing. Háskovi, Čejpové, Biskupovi, Filipovi, ing. Kurzovi, Sloupovi a Šubrtové.

Valnou hromadu ukončil ve 14,30 hodin pan Václav Hásek poděkováním všem přítomným za účast a konstruktivní přístup a popřál do následujícího roku pevné zdraví a mnoho badatelských úspěchů.

Na závěr pro oživení předkládáme aktuální složení orgánů ČGHSP:

### Správní výbor

PhDr. Jan Podhola, předseda

Mgr. Marek Starý, 1. místopředseda, předseda Redakční rady

Ing. Alois Stara, 2. místopředseda, vedoucí pro spolupráci s pobočkami

Ing. Václav Hásek, vedoucí kurzů

Helena Voldánová, jednatelka

Milada Čejpová, pokladní

Arnošt Drozd, správce internetu

Filoména Jičínská, vedoucí Středečnicků a expedice GHL

### Revizní komise

Ing. Milan Špirakus, předseda

Ing. Karel Čipera, člen

Blanka Čádová, členka

Alena Pilátová, členka

## **Skončil desátý kurz pro pokročilé genealogy**

*Václav Hásek*

V době od 16. září do 25. listopadu 1999 proběhl desátý kurz pokročilých genealogů. Jeho cílem, stejně jako v minulých letech, bylo účastníkům rozšířit obzor, seznámit je s dalšími zdroji informací o předcích a naučit je takové zdroje samostatně vyhledávat.

Hlavní nábor do tohoto kurzu byl tentokrát proveden již mezi účastníky loňského kurzu začínajících rodopisců. Vedle toho byly využity i publikační možnosti Genealogických a heraldických listů a zanedbatelná nebyla ani publicita na internetové



stránce Společnosti. Do kurzu se přihlásilo sedmáct posluchačů, skutečně jich nastoupilo patnáct a s docházkou alespoň 60% skončilo třináct. Ti obdrželi osvědčení o absolvování obou našich kurzů.

Tento kurz pokročilých genealogů byl prvním, kdy posluchači měli k dispozici sborník přednášek „Základy genealogie 2. díl“. To bylo velkou předností tohoto kurzu. Lektorský sbor byl posílen o dva mladé a o dva relativně mladší lektory. Nově byly pojaty přednášky o vývoji a organizaci vojska, o zemských deskách a o využití počítačů v genealogii. Učební plán byl splněn a organizační závady se nevyskytly.

Průměrná účast posluchačů na přednáškách činila 92,3 % a průměrný počet přítomných jednoho večera byl 12 osob. Věkové rozvrstvení posluchačů bylo velmi široké: od 20 do 77 let. Také profesní složení účastníků bylo různorodé. Co do sociálního postavení, podstatnou skupinu tvořili důchodci, zbytek byli příslušníci středních vrstev. Pokud jde o vzdělání, kolem čtyřiceti procent mělo vysokoškolské a zbytek úplné středoškolské zdělání. Zajímavou kategorii tvořili mladí lidé, kteří se ke genealogii propracovali díky možnosti využívat k tomu osobního počítače.

Účastníci našich kurzů nejsou známkováni a přínos výuky pro jednotlivé z nich se dá těžko kvantifikovat. Jako organizátor kurzu a vyučující jsem se při osobním styku s absolventy mohl přesvědčit, že převážná většina z nich se již během kurzu začala rodopisnou prací vážně zabývat.

Stejně jako v předcházejících kurzech byli absolventi vyzváni, aby formou tradičního dotazníku zhodnotili nejen úroveň kurzu, ale i jeho přínos pro vlastní rodopisnou práci. V tomto ohledu většina z nich vyjádřila určitý stupeň spokojenosti. Zásadní nespokojenost s kurzem nevyjádřil nikdo. Při závěrečném hodnocení však padla i celá řada konstruktivních a podmětných připomínek k zaměření a vedení kurzů. Avšak některé jiné připomínky nasvědčují tomu, že se nepodařilo všechny účastníky přivést k přesvědčení, že jsou už vyučeni a že budou schopni se dále samostatně rozvíjet sami. Jsem přesvědčen, že dozrají později. Pokud bych měl hodnocení kurzu co nejvíce zobecnit, musím plně souhlasit se závěrem jednoho z posluchačů: „Větší pozornost by se měla věnovat každému přednášejícímu a každému přednášenému oboru, protože každému něco málo chybí“.

Rozbor připomínek a podrobné zhodnocení kurzu je uveřejněno na internetové stránce naší Společnosti. Projednáno bylo ve správním výboru dne 13. prosince 1999. Při tom byly přijaty tyto hlavní úkoly:

- konkrétních poznatků z tohoto hodnocení využít k zdokonalení forem a náplně dalších kurzů,
- dále pokračovat nejen v omlazování lektorského sboru, ale i v jeho obohacování o odborníky - profesionály,
- přijmout opatření k pořízení audiovizuálních pomůcek pro účely výuky,
- vést lektory ke kultivaci přednesu a dbát i na didaktickou úroveň přednášek,
- vést lektory k tomu, aby při přednáškách více užívali názorných pomůcek a pomáhat jim v tom.

## Nově přijatí členové v roce 1999

*Jiřina Rubešová, matrikářka*

1070 - Bárta Luděk	1129 - Voříšek Václav
1071 - Čadský Milan	1130 - Fafejta Ondřej
1072 - Halaburt Jaromír	1131 - Drozd-Lotrinski Arnošt
1073 - Hladík Jiří	1132 - Janečková Alena
1074 - Homola Tomáš	1133 - Jouda Vladimír
1075 - Hostinský Jiří	1134 - Kocík Miroslav
1076 - Lichnovská Lucie	1135 - Řezníček Jiří
1077 - Lípová Jaroslava	1136 - Švácha Pavel
1078 - Lněnička František	1137 - Ungermann Jiří
1079 - Marková Vlasta	1138 - Opatrná Zdeňka
1080 - Müller Julius	1139 - Kulle Václav
1081 - Nedomlel Jan	1140 - Greguš Milan
1082 - Petříček Stanislav	1141 - Homola Otokar
1083 - Pokorná Eva	1142 - Kubička Milan
1084 - Řehák Milan	1143 - Lhoták Jan
1085 - Hudcová Světlana	1144 - Mareš Svatopluk
1086 - Souček David	1145 - Mrklas Vladimír
1087 - Sup Jaroslav	1146 - Zeman Miroslav
1088 - Šorm Ivan	1147 - Baroňová S. Zdeňka
1089 - Štrop Jaroslav	1148 - Bobková Drahomíra
1090 - Tůmová Anežka	1149 - Trnková Bohumila
1091 - Vaníček František	1150 - Preclíková Hana
1092 - Voldánová Helena	1151 - Macháček Marek
1093 - Vrtílek Vlastimil	1152 - Mazánek Václav
1094 - Zirhut David	1153 - Smitka Josef
1095 - Žaloudek Miloslav	1154 - Vaníček František
1096 - Olič Marek	1155 - Tůma Josef
1097 - Bočková Marta	1157 - Lorencová Věra
1098 - Neuman Miloš	1158 - Kozová Markéta
1099 - Sladký Jaroslav	1159 - Staněk Bohumil
1100 - Stavěl Ivo	1160 - Tyl Tomáš
1101 - Trmata Jaroslav	1161 - Domian Alexander
1102 - Vlach Karel	1162 - Novák Kamil
1103 - Daňhel Jaroslav	1163 - Mareš Jaroslav
1104 - Dudík Jan	1164 - Svárovská Nataša
1105 - Fiedler Karel	1165 - Haškovcová Danuše
1106 - Hloušková Eva	1166 - Labuda Marek
1107 - Holubička Jaromír	1167 - Protivová Lada

1108 - Majer Petr	1168 - Králová Markéta
1109 - Marek František	1169 - Zach Vladimír
1110 - Pešek Oldřich	1170 - Červenková Běla
1111 - Pešek-Janovský Ondřej	1171 - Lipoldová Květa
1112 - Podhola Martin	1172 - Lipold Otakar
1113 - Procházka František	1173 - Šípek Karel
1114 - Příhodová Kamila	1174 - Stach Jaromír
1115 - Rygl Zdeněk	1175 - Hruška Jiří
1116 - Šebek Miroslav	1176 - Krajhanzl Jan
1117 - Válová Miloslava	1177 - Hušák Antonín
1118 - Vlasáková Věra	1178 - Blažková Zdeňka
1119 - Výskala Pavel	1179 - Novotná Jitka
1120 - Brzobohatý Ladislav	1180 - Schejbal Jan
1121 - Janská Jana	1181 - Popelková Jana
1122 - Krejčí Tomáš	1182 - Urban Dušan
1123 - Červenka Jiří	1183 - Jičínská Filomena
1124 - Havelková Marie	1184 - Paryžek Jan
1125 - Hourová Jindra	1185 - Pokorný Radek
1126 - Kšir Josef	1186 - Jägerová Jarmila
1127 - Mareš Milan	4086 - Husitské muzeum Tábor
1128 - Motalík Zdeněk	4087 - Poštovní muzeum Praha

## Ukončili členství nebo zemřeli v roce 1999

*Jiřina Rubešová, matrikářka*

130 - Honc Jaroslav †	528 - Zadina Rudolf
198 - Konečná Emilie	672 - Hájková Eva
205 - Kosář Jan †	674 - Suk Jindřich
218 - Kartěna Jaroslav ml.	809 - Kolinger Alois †
226 - Kronát Jaromír	822 - Metzger Richard †
369 - Potůčková Eliška †	890 - Kuchař Radovan
382 - Remtová Milada	988 - Klapálek Jaroslav †
450 - Špatenková Libuše	1034 - Jurníkl Bedřich

## Průvodní slovo k Dotazníku

*Jan Podhola, předseda*

Vážení přátelé a milovníci pomocných věd historických,

ČGHSP má ve svých stanovách v § 2 *Poslání a cíle činnosti Společnosti* uvedeno mj. pěstovat cílevědomě teoreticky i prakticky genealogii, heraldiku a další příbuzné pomocné vědy historické a dále zprostředkování výměny informací mezi členy. Aby mohlo být toto poslání bezezbytku naplňováno, je zapotřebí mít k dispozici potřebné nástroje a pomůcky. Mnozí z vás také shánějí informace a údaje, které již byly někdy vyhledány a zpracovány, není však o nich přehled. Stejně tak není přehled o vašich zájmech, vyhledávaných a zpracovávaných údajích, rozpracovaných nebo dokončených pracích včetně kronik. Velice často se pak stává, že náš člen v případě úmrtí nenalezne pokračovatele ve své práci a dosud vykonané dílo bývá zničeno.

Členové Správního výboru s plným vědomím této skutečnosti připravili pro vás příložený dotazník a prosí vás o poskytnutí požadovaných údajů. Konečná sumarizace a vyhodnocení poskytnutých údajů by nám mělo dát přehled o vašich zájmech a práci, případně stadiu její rozpracovanosti. Ve finální části by pak mělo posloužit pro vypracovávání dalších pomůcek potřebných k vaší práci. Poskytnuté práce a kroniky (jejich kopie) by byly zařazeny do vytvářeného fondu genealogické a heraldické literatury knihovny a byly tak uchovány i do budoucnosti.

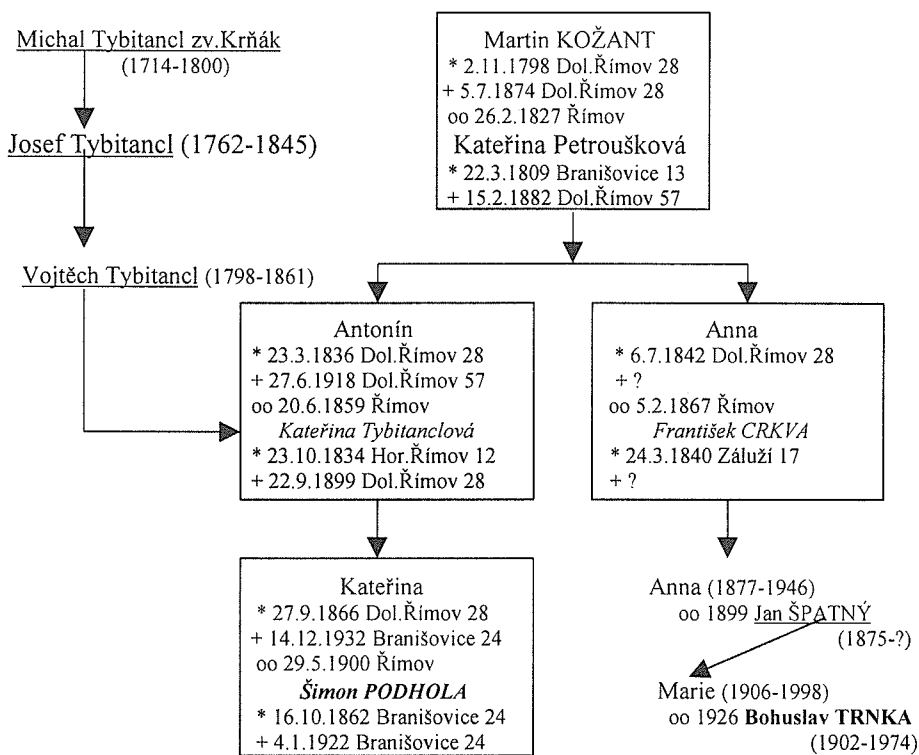
Dotazník současně využíváme k aktualizaci vašich údajů, které jste prvotně poskytli na členských přihláškách. Někteří z vás si při této příležitosti vzpomenu na obdobné akce v minulosti; nedávno mj. výzva p. Melichara. Bohužel nedostatečný počet odpovědí nikdy neumožnil komplexní zpracování, ani vytvoření nějakého vzorku.

Věříme, že pochopíte náš záměr, který by měl ve svém důsledku napomoci vám, členům ČGHSP, i zajistit uchování vašich prací pro příští generace. Závěrem mi dovoluje ukázat na dvou příkladech praktický význam této výzvy.

V dříve vydávaných Informačních listech uveřejňoval knihovník Společnosti p. Trnka seznam přírůstků literatury. Mezi jinými byl uveden i rodokmen Tybitanclů z Plava, zasláný jednou členskou Společnosti z Č. Budějovic. Protože moje jedna prababička Kateřina byla rozená Tybitanclová ze Římova (vesnice cca 6 km od Plava), vypůjčil jsem si tento rodokmen, bohužel rodovou větev Tybitanclů ze Římova jsem tam nenašel. Spojil jsem se telefonicky se zpracovatelkou rodokmenu a při následné osobní návštěvě jsme si vyměnily cenné poznatky a údaje. Členka a badatelka také pocházela z rodu Tybitanclů, pomohla mi ze svých záznamů doplnit rod od Michala Tybitancla zvaného Krňák do minulosti. Já jsem ji naopak pomohl doplnit, resp. nalézt jednoho „ztraceného“ syna uvedeného Michala, Josefa, který se roku 1783 přizemil do Římova a jeho potomky. Jedním z potomků byla i jeho vnučka a má prababička zmiňovaná Kateřina Tybitanclová, provdaná roku 1859 za Antonína Kožanta rovněž ze Římova, otce mé babičky Kateřiny Kožantové.

O této příhodě jsem mj. vyprávěl p. Trnkovi, který jakoby mimochodem prohlásil, že jeho prababička byla Kožantová ze Říмова. Ani jeden jsme však tomuto prohlášení nevěnovali pozornost. Když jsem v loňském roce hledal do vývodu narození Matěje Kožanta a procházel matriky z fary Římov a Velešín, vypsal jsem si pro zajímavost údaje k narozením, svatbám a úmrtím všech Kožantů. Následně jsem si pak sestavil jejich rodokmen. Letos jsem si pak vzpomněl na sdělení p. Trnky a rodokmen mu ukázal. Jaké bylo oboustranné překvapení, když u otce Kateřiny Kožantové (provdané roku 1900 za mého dědečka Šimona Podholu), Antonína (nar. 1836) nalezl mezi mnoha sourozenci sestru Annu, provdanou za Františka Crkvu, otce jeho babičky Anny Crkvové, provdané za Jana Špatného.

Domnívám se, že na základě těchto dvou ukázek lze jednoznačně doložit účelnost evidence prací členů Společnosti a snahu založit rodopisnou databázi.



## Pátrá se po...

Prosím o poskytnutí jakýchkoli informací o rodu **Kortus**, zejména z oblasti Sušicka. Zvláště uvítám genealogické tabulky. Mnohokrát děkuji za jakékoli zprávy.  
*Oldřich Kortus, Klatovská 63, Plzeň, 320 13*

Pátrám po nositelích těchto jmen: **Masojídek**, **Masejdek**, **Masojdek**. Děkuji za jakoukoli informaci či písemnost.  
*JUDr. Josef Masojídek, V Liskách 1782, Praha 4, 142 00, tel./fax. 02-61710280*

Hledám, zatím marně, datum sňatku (rozmezí let 1805 - 1815) **Jana Čermáka** a **Marie**, dcery **Václava Prášila** z Dobříše (\* kol. 1785). V úvahu přichází okolí Mladé Vožice, Dobříšsko či obce západně od Prahy.  
*Josef Vostřák, Možného 12, Praha 6, 161 00, tel. 02-3017917*

---

*Členové správního výboru a knihovník ČGHSP  
pro Vás připravili:*

# DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

**v sobotu  
17. června 2000  
od 9 do 17 hodin**

Mimořádně bude otevřena kancelář a knihovna ČGHSP

---

---

**Autoři tohoto čísla:**

Jiří Hás, Úpská 997, 104 00 Praha 10

Marie Fraňková, Kremlíčková 2, 140 00 Praha 4

† PhDr. Jaroslav Honc (práce publikována se svolením Dr. Jaroslavy Honcové)

---

***Úřední hodiny v místnosti Společnosti:***

každé pondělí od 14,00 do 16,00 hodin.

Knihovna je v místnosti Společnosti otevřena každé úterý od 17,15 do 19,00 hodin.

---

**Genealogické a heraldické listy, ročník XX., číslo 1/2000**

*Pro své členy vydává*

**Česká genealogická a heraldická společnost v Praze**

Fantova 1784, Praha 5, 155 00

<http://www.muweb.cz/www/cghsp>

tel.: 51 61 34 90

e-mail: [cghsp@email.cz](mailto:cghsp@email.cz)

Bankovní spojení:

108696177/5100 (IPB)

122991359/0800 (ČS)

*Odběr časopisu je vázán na zaplacení členského příspěvku.*

*Za původnost a obsah článků ručí autoři.*

---

***Připravuje Redakční rada ve složení:***

PhDr. Karel Černý, PhDr. Ing. Jaroslava Honcová, CSc.,

PhDr. Vladimíra Hradecká, Ing. Jiří Oulík, Mgr. Marek Starý

Uzávěrka: březen 2000 - dáno do tisku v květnu 2000 - Počet výtisků: 1000

ISSN 1212-9631

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha, OZ

č.j. NOV 6231/97, ze dne 16.5.1997

Tisk: Polygrafické SOU Svoboda s.r.o., Bellova 352, 109 00 Praha 10

---

# Znaková galerie



## Tricet stavovských místopřítelů zvolených v roce 1618

*Ilustrace:*  
Karel Chobot

*Text:*  
Marek Starý

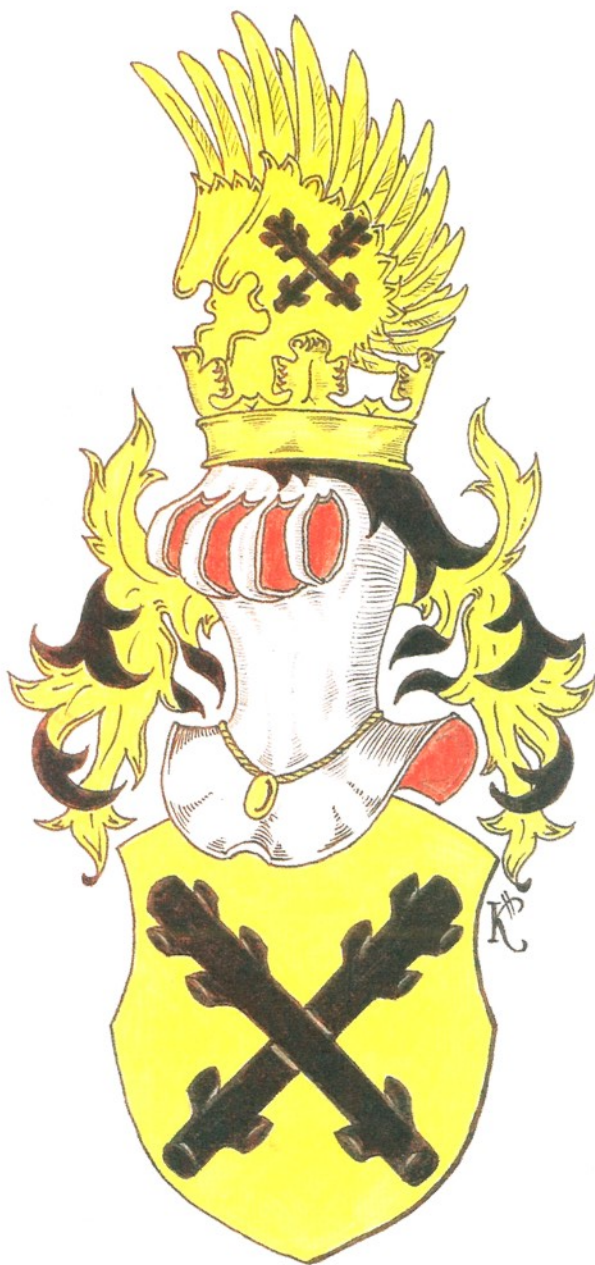


## Bohuchval Berka z Dubé

Byl synem Albrechta Berky († 1570) a jeho choti Griseldy z Lobkovic († 1607). Jeden z předních direktorů, za Bedřicha Falckého zastával úřad nejvyššího purkrabího pražského. Po Bílé Hoře ujel ze země; v nepřítomnosti odsouzen ke ztrátě hrdla, cti a všech statků, tj. zejména Bělé, Kuřivod a Chýše. Doprovázel krále Bedřicha do Vratislavi, Berlína a Haagu. posléze zemřel v chudobě v Hamburku. Ženat s Magdalenou Kateřinou Slavatovou z Chlumu. měl dceru Griseldu a syna Aleše, který byl rovněž postižen konfiskacemi a zemřel bezdětný před rokem 1640.

Blason:

*dvě černé zkřížené ostrve, každá se šesti suký, ve zlatém štítě, tytéž černé ostrve jako klenot na složených zlatých křídlech (tímto klenotem se Berkové lišili od ostatních větví Ronovců). přikryvadla černo-zlatá.*



## **Vilém starší z Lobkovic**

Syn Jana († 1570) a jeho třetí manželky Alžběty z Rogendorfu († 1587). Během povstání zastával úřad nejvyššího hofmistra království českého. Odsouzen ke ztrátě hrdla, cti a statků. Na přímluvu příbuzných trest zmírněn na konfiskaci všech statků (Horošovský Týn, Čečovice, Mířkov, Chýnov) a doživotní žalář na Zbiroze. Z něj s ohledem na špatné zdraví propuštěn již v roce 1622, o čtyři roky později zemřel. Jeho první choť byla Eva ze Švamberka, druhou Sibyla z Valdštejna. Kromě několika předčasně zemřelých dětí měl syna Jana Erdmana, který žil v Uhrách a zemřel v roce 1648 ve Slezsku.

Blason:

*štíť čtvrcená, první a čtvrté pole stříbrné s červenou hlavou, ve druhém a třetím, rovněž stříbrném, černá kosmoložená orlice se zlatou pružinou (erbovní znamení pánů ze Žerotína, přijaté do erbu roku 1459), klenotem stříbrné péro v červeném kalamáři, přikryvadla červeno-stříbrná.*



## Pavel Cehnice z Říčan

Syn Šebestiána Cehnice z Říčan († po 1579) a Markéty z Říčan, při volbě v srpnu 1619 jako první odevzdal hlas pro Bedřicha Falckého. Odsouzen ke ztrátě hrdla, cti a statků (Dub, Zálezly, dům U Černého vlka na Starém Městě). Trest zmírněn na doživotní žalář na Zbivoze, z nějž propuštěn zřejmě v roce 1627; někdy po tomto datu v ústraní zemřel. Se svou chotí Anežkou z Hodějova měl dvě dcery a tři syny, kteří však postupně zemřeli bez potomků, poslední z nich, Přeč Šebestián, někdy po roce 1660.

Blason:

*stříbrný leknínový trojlist v červeném štítě, tentýž stříbrný trojlist položený v klenotu mezi dvě rozevřená červená křídla, přikryvadla červeno-stříbrná.*

